

T.C. TİCARET BAKANLIĞI
ULAN BATOR TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

MOĞOLİSTAN

YURT DIŞI YATIRIM ÜLKE

PROFİLİ- 2025

02 Mayıs 2025

İçindekiler

A. MOĞOLİSTAN'IN İŞ ORTAMI.....	4
1. İş Ortamı.....	7
1.1. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler.....	7
1.2. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat	8
1.2.1. Şirket Kurmak	9
1.2.2. Vergi Uygulamaları	12
1.2.3. Sosyal Güvenlik Uygulamaları.....	14
2. Potansiyel Yatırım Alanları	16
2.1. Madencilik Sektörü	16
2.2. Enerji Sektörü.....	17
2.3. Tarım ve Hayvancılık Sektörü.....	18
2.4. Turizm Sektörü (Sağlık Turizmi)	20
2.5. İnşaat Sektörü	20
2.6. Sanayi ve Üretim Sektörü.....	21
2.7. Havayolu Ulaşımı.....	23
2.8. İkili ve Çok Taraflı Ekonomik ve Ticari Anlaşmalar (STA vb).....	23
2.9. Ülkenin Sunduğu Fırsatlara İlişkin Değerlendirme.....	24
2.10. Ülkenin Zayıf Noktalarına İlişkin Değerlendirme.....	24
B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ.....	25
1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı	25
1.1. Genel	25
1.2. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar	26
2. Yatırım Teşvik Mevzuatı.....	26
C. MOĞOLİSTAN'DAKİ YATIRIMLAR.....	26
D. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER.....	30
1. İş Kültürü.....	30
2. Bankacılık.....	32
3.1. Bankalar ve Ödeme Sistemleri	32
3.2. Mali Düzenleme Komisyonu.....	33
3. Vizeler	34
3.1. Çalışma Vizesi.....	34
3.2. Oturma Vizesi	38
3.3. Giriş Vizesi.....	39
4. Moğolistan Hakkında Yararlı Olabilecek Diğer Bilgiler	40
4.1. İdari Birimler ve Bölge.....	40

4.2.	Taşımacılıkta Kullanılan Güzergahlar.....	40
4.3.	Serbest Ticaret Bölgeleri	41
4.4.	Para Kullanımı.....	41
4.5.	Asgari Ücret	42
4.6.	Kullanılan Lisan	42
4.7.	Yerel Saat	42
4.8.	Yerel Ölçü Birimleri.....	42
4.9.	Pasaport ve Vize Uygulaması.....	42
4.10.	Resmî Tatiller ve Çalışma Saatleri	42
4.11.	Telefon Kodları	43
4.12.	Elektrik Akımı	43
4.13.	Ana Bağlantı Noktaları, Tren Hatları ve Denize Erişim.....	43
5.	Faydalı Linkler	43
6.	Ulaşılabilecek Hukuki& Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler.....	45
6.1.	Uluslararası Düzeyde Hukuki Danışmanlık Hizmeti Veren Kurumlar	45
6.2.	Ulusal Düzeyde Hukuki Danışmanlık Hizmeti Veren Hukuk Büroları	46
7.	Faydalı Olabilecek Moğolistan'da Yerleşik Türk Kurumlar	46

Tablolar, Şekiller, Grafikler

Tablo 1 Moğolistan hakkında temel bilgiler	5
Tablo 2: Belli Başlı Ekonomik Endekslerin Seyri (2018-2024).....	6
Tablo 3 Moğolistan'ın iş yapma kolaylığı endeksi alt başlıklarında durumu	8
Tablo 4 Şirketler Hukuku'na göre Moğolistan'da izin verilen iki şirket yapısı arasındaki temel farklar	9
Tablo 5 Yabancıların Moğolistan'da kurabilecekleri şirket türleri	10
Tablo 6 Vergi Genel Kanununa göre Moğolistan'da devlet ve yerel vergiler	12
Tablo 7 Vergi beyannameleri ve teslim etme süreleri	13
Tablo 8 İşveren ve çalışanın ödeyeceği sigorta prim oranları	15
Tablo 9: Moğolistan Yıllık Üretilen Ürünler (2021-2023).....	21
Tablo 10 Moğolistan'daki resmî tatiller- 2025 yılı	42
Tablo 11 Moğolistan Mevzuatı- Kanunları	43
Tablo 12 Faydalı olabilecek linkler	44
Tablo 13 Moğolistan Bakanlıklarının web sayfası	44
Tablo 14 Uluslararası düzeyde hukuki danışmanlık hizmet veren hukuk büroları	45
Tablo 15 Ulusal düzeyde hukuki danışmanlık hizmet veren hukuk büroları	46
Tablo 16 Faydalı olabilecek Moğolistan'da yerleşik Türk kurumlar	46
Şekil 1 Moğolistan ve bölge ülkelerinde iş yapma kolaylığı.....	7
Şekil 2 Yatırım teşvikleri ve sunduğu avantajlar	24
Grafik 1 Moğolistan'ın iş yapma kolaylığı endeksi alt başlıklarında durumu.....	8
Grafik 2 Ülkelerin Moğolistan'daki DYY Stok Değerleri, Stok, 2024 sonu itibarıyla.....	29
Grafik 3 Sektörel Bazda Moğolistan DYY Stok Değerleri ve Payları- 2024 Yıl Sonu	30

YURT DIŞI YATIRIM MOĞOLİSTAN ÜLKE PROFİLİ

A. MOĞOLİSTAN'IN İŞ ORTAMI

Tablo 1 Moğolistan hakkında temel bilgiler¹

	Moğolistan (2024)
Toplam Alan	1.564.116 km ²
Nüfus	3.544.835 kişi
Başkent	Ulanbator
Dil	Moğolca (Resmi dil- %95), Kazakça (%5)
Bölge	Orta ve Doğu Asya
Komşu Ülkeler	Çin ve Rusya
Zaman Dilimi	Batı Moğolistan GMT +7; Orta ve Doğu Moğolistan GMT +8 saat
Gelir Düzeyi	Düşük Orta Gelir
GSYİH ²	21,41 milyar ABD doları
Kişi Başı GSYİH	6.040 ABD doları
DYY ³	668milyon ABD doları 2024(DYY Stoku: 27,8milyar ABD doları)
Büyüme Oranı	%4,9
Cari İşlemler Dengesi	-2,494 milyar ABD doları
Cari İşlemler Dengesi (GSYİH'nin Yüzdesi)	%11,6
Dış Ticaret Hacmi	27,4milyar ABD doları
İhracat	15,8milyar ABD doları
İthalat	11,6milyar ABD doları
Enflasyon (Ort.)	%9,0 (2024 yılsonu)
İşsizlik	%5,3
Politika Faizi	%12
Para Birimi	MoğolistanTugriki- MNT
Döviz Kuru	3.570,82 MNT = 1 USD (30 Nisan 2025)

Moğolistan, Orta ve Doğu Asya bölgesinde denize çıkışı olmayan zengin doğal kaynaklara sahip bir ülkedir. Sadece iki ülke ile kara sınırına sahip Moğolistan'ın kuzey sınırında Rusya Federasyonu, güney, doğu ve batı sınırında ise Çin Halk Cumhuriyeti (Çin) bulunmaktadır. Moğolistan yaklaşık 1,6 milyon km²'lik yüzölçümü ile dünyanın 19 uncu büyük, 3,5 milyon nüfusu ile de en seyrek nüfusa sahip ülkesidir. Ülke nüfusunun yarıya yakınının ikamet ettiği başkent Ulanbator, ülke ekonomisinin %68'ini, işletmelerin %64'ünü, para dolaşımının %85'ini oluşturmaktadır. Bununla birlikte Moğolistan, 21,41 milyar ABD doları gayri safi yurt içi hasılaya (GSYİH) ve kişi başı 6.040 ABD doları gelir düzeyine sahiptir.

¹ Kaynak: Moğolistan Ulusal İstatistik Ofisi; Moğol Bankası- Moğolistan Merkez Bankası, IMF DataMapper

² Moğolistan Merkez Bankası ortalama döviz kuru üzerinden Ticaret Müşavirliğimizce hesaplanmıştır.

³ Moğolistan Merkez Bankası, geçici tahmini veriler

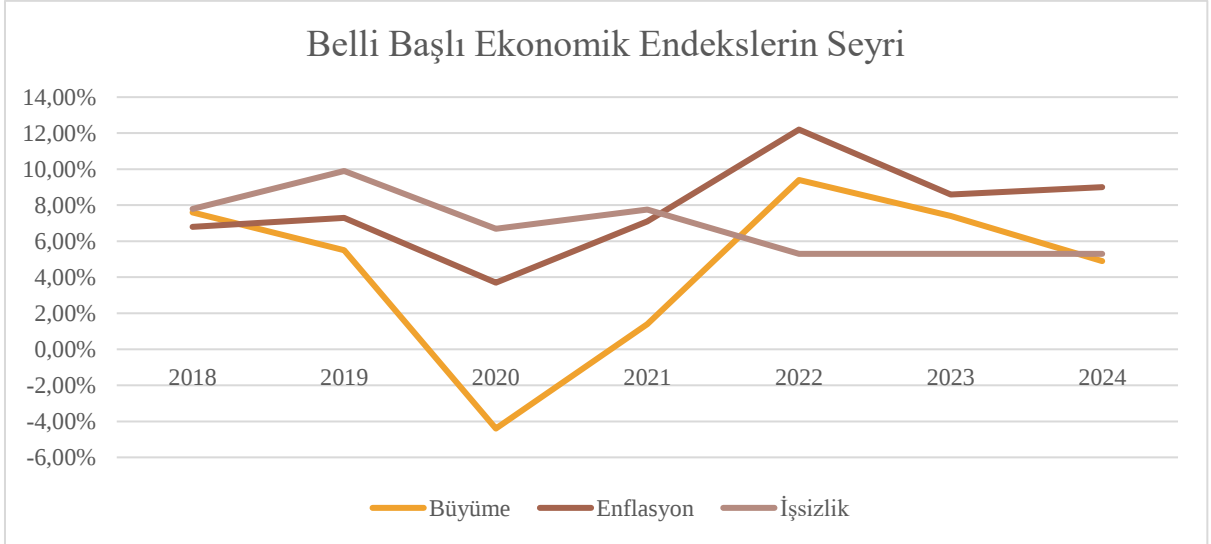
Moğolistan, 2023 yılında 15,18 milyar ABD doları ihracat yaparken ithalat 9,25 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş ve 5,93 milyar ABD doları dış ticaret fazlası vermiştir.

Moğolistan ekonomisi 2018 yılının genelinde %7,6, 2019 yılında ise %5,5 büyüme kaydetmiştir. 2020 yılında koronavirüs salgının etkisi ile ülke ekonomisi %4,4 küçülmüş, 2021 yılında ticaretteki kesintiler (pandemi kaynaklı) nedeniyle sadece %1,4 büyüebilmişken, 2022 yılı sonu itibariyle %9,4 gibi önemli oranda büyüme gerçekleştirmiştir. 2023 ve 2024 yılları yıllık büyüme oranları sırasıyla %7,4 ve %4,9 şeklindedir. Yıllık ortalama enflasyon ise 2018 ve 2019 yıllarında sırasıyla %6,8 ve %7,3 olarak gerçekleşmiş, 2020 yılında enflasyon oranı %3,7 seviyesine inmiş, 2021 ve 2022 yılında küresel gelişmelerin de etkisiyle enflasyon oranı sırasıyla %7,1 ve %12,2 olarak gerçekleşmiştir. 2023 ve 2024 yılları yıllık enflasyon oranları sırasıyla %8,6 ve %9 şeklindedir. İşsizlik ise 2018, 2019 ve 2020 yıllarında sırasıyla %7,8, %9,9 ve %6,7 olarak gerçekleşmiştir. 2021 sonu %8,3 ve 2022 sonu %6,4 oranında gerçekleşen işsizlik, 2023 sonu itibariyle %5,3'e gerilemiştir. Söz konusu oran 2024 sonu itibariyle de aynı kalmıştır. Söz konusu verilere ilişkin bir tablo ve grafik aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: Belli Başlı Ekonomik Endekslerin Seyri (2018-2024)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Büyüme	%7,6	%5,5	-%4,4	%1,4	%9,4	%7,4	%4,9
Enflasyon	%6,8	%7,3	%3,7	%7,1	%12,2	%8,6	%9
İşsizlik	%7,8	%9,9	%6,7	%7,75	%5,3	%5,3	%5,3

Şekil 1: Belli Başlı Ekonomik Endekslerin Seyri (2018-2024)

Moğolistan bugüne kadar ülkemiz dahil 44 ülke ile “Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması” ve 26 ülkeyle de “Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması” imzalamıştır. Ayrıca Moğolistan, “Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı’nı Kuran Seul Sözleşmesi” ve “Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Hakkında Washington Sözleşmesi” üyesidir.

Moğolistan’ın yürürlükte bulunan iki serbest ticaret anlaşması (STA) olup ilki Japonya ile 2015 yılında yapılan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Ekonomik Ortaklık Anlaşması (EPA)’dır. İkincisi ise Asya-Pasifik Ticaret Anlaşması (APTA- Çin, Güney Kore, Hindistan, Laos, Sri Lanka, Bangladeş) olup Moğolistan, 29 Eylül 2020 tarihi itibariyle resmi olarak Anlaşmanın yedinci üyesi olmuştur.

Ayrıca, Moğolistan'ın Güney Kore ile EPA müzakereleri devam etmektedir. En büyük ekonomik partneri Çin'in yanı sıra Avrasya Ekonomik Birliği (EAEU- Rusya, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan Ermenistan) ile de STA imzalanması konusunda çalışmalar sürdürülmektedir.

Diğer taraftan, Moğolistan, 2007 yılından beri Avrupa Birliği (AB)'nin GSP+ (genelleştirilmiş tercihler sistemi) ülkeler grubunda yer almakta ve 7200'den fazla ürün grubunda ürünlerini AB'ye gümrük vergisinden muaf olarak ihraç edebilmektedir.

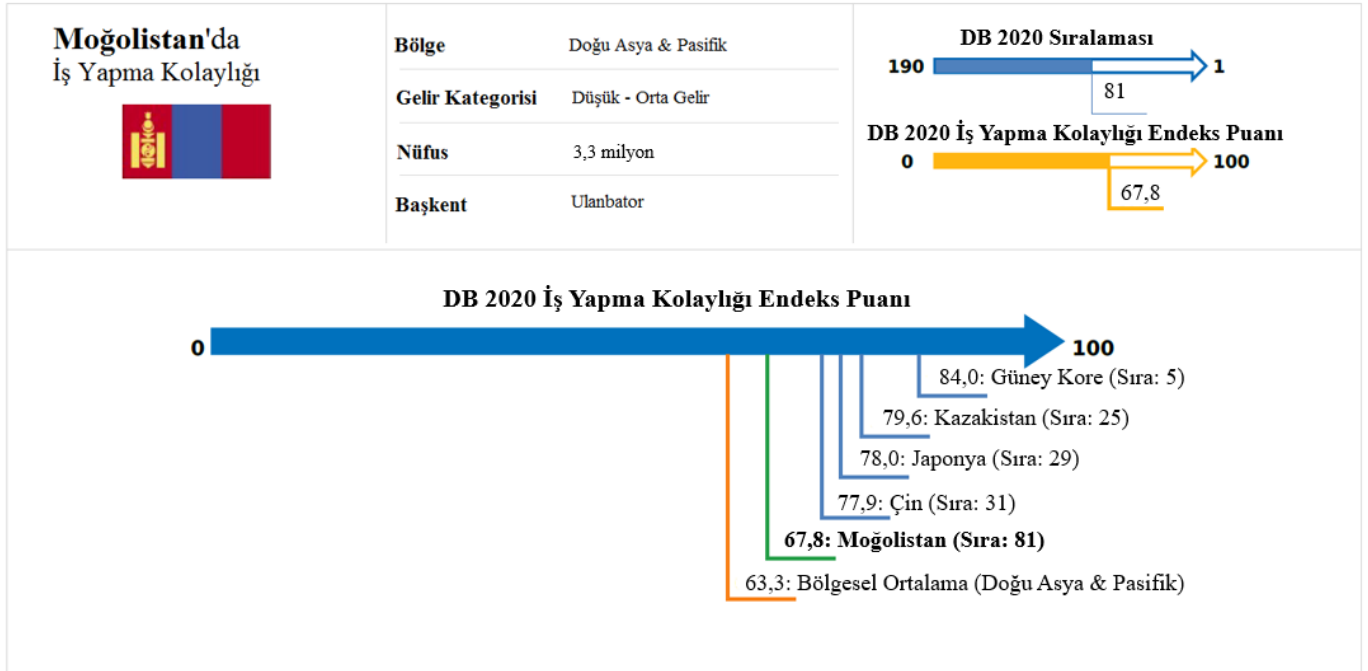
Ülkemiz de AB'ye benzer şekilde Moğolistan'ı İthalat Rejimi kapsamında GSP ülkeleri içerisinde EAGÜ (en az gelişmiş ülkeler) grubunda değerlendirmektedir.

1. İş Ortamı

1.1. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler

Dünya Bankası (DB) tarafından yapılan ve ülkelerin şirket kurma ve işe başlama, yapılaşma izni alma, krediye erişim, ticari anlaşmazlıkların çözülme hızı, vergi sistemleri, azınlık hissedar haklarını koruma vb. gibi ticari mevzuatlarının ve iş hayatındaki uygulamalarının incelendiği “Doing Business (Dünya İş Yapma Kolaylığı Endeksi)” sıralamasında 190 ülke arasında iş yapma kolaylığı açısından 2019 yılında 67,7 puan ile 74'üncü sırada yer alan Moğolistan, 2020 yılında 67,8 puanla 81'inci sıraya gerilemiştir. Moğolistan, iş yapma kolaylığı endeksi puanı bakımından her ne kadar sınıflandırıldığı Doğu Asya & Pasifik bölgesi ülkeleri ortalamasının biraz üzerinde yer alsa da çevre ülkelerine göre kötü bir performans göstermektedir⁴.

Şekil 2: Moğolistan ve bölge ülkelerinde iş yapma kolaylığı

DB'nin 2020 yılı iş yapma kolaylığı endeksinin alt başlıklarına bakıldığında; Moğolistan, yapılaşma izni alma (29), mülkiyet edinimi (50), krediye erişim (25), azınlık yatırımcıların korunması (25), vergi

⁴ Kaynak. <http://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/mongolia>

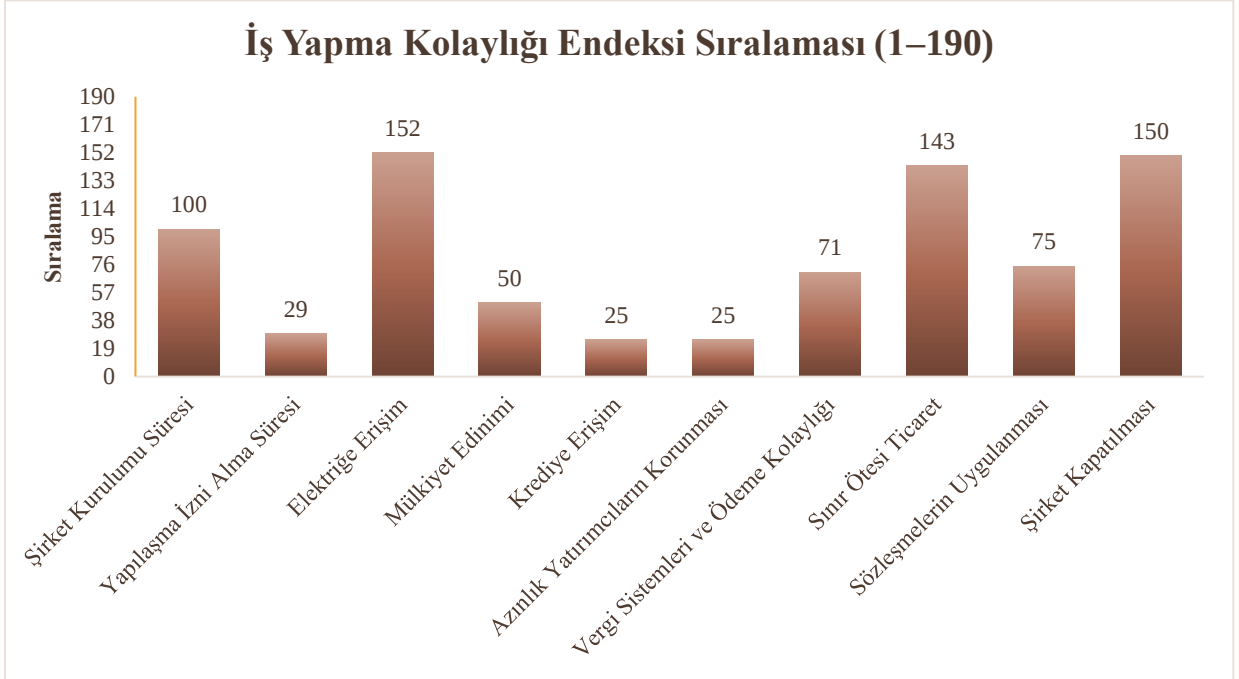

sistemleri ve ödeme kolaylığı (71) ve sözleşmelerin uygulanması (75) bakımından 190 ülke ortalamasının üzerinde; şirket kurulumu (100), elektriğe erişim (152), sınır ötesi ticaret (143) ve şirket kapatılması (150) bakımından ise 190 ülke ortalamasının altında kalmıştır. Bir önceki seneye göre ise azınlık yatırımcıların korunması ve şirket kapatılması başlıklarında iyileşme, sınır ötesi ticaret başlığında gerileme kaydedilmiştir. Diğer alt başlıklarda cüzi değişme yaşanmış veya hiç değişme yaşanmamıştır.

Tablo 3 Moğolistan'ın iş yapma kolaylığı endeksi alt başlıklarında durumu

Başlıklar	DB 2020 Sıralaması	DB 2020 Puanı	DB 2019 Puanı	Puan Değişim
İş Yapma Kolaylığı Endeksi	81	67,8	67,7	0,1%
Şirket Kurulumu Süresi	100	86,7	86,9	-0,2%
Yapılaşma İzni Alma Süresi	29	78,2	78,2	0,0%
Elektriğe Erişim	152	55,0	54,9	0,2%
Mülkiyet Edinimi	50	74,2	74,1	0,1%
Krediye Erişim	25	80,0	80,0	0,0%
Azınlık Yatırımcıların Korunması	25	74,0	68,3	8,3%
Vergi Sistemleri ve Ödeme Kolaylığı	71	77,3	77,3	0,0%
Sınır Ötesi Ticaret	143	60,8	66,9	-9,1%
Sözleşmelerin Uygulanması	75	61,4	61,4	0,1%
Şirket Kapatılması	150	30,1	29,4	2,4%

Grafik 1 Moğolistan'ın iş yapma kolaylığı endeksi alt başlıklarında durumu

1.2. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

Moğolistan'da şirket kurulumuna ilişkin mevzuat 3 Ekim 2013 tarihli Yatırım Kanunu ve 21 Haziran 2018 tarihli Tüzel Kişilik Kayıt Kanunu ile düzenlenmektedir. Bununla birlikte, Moğolistan makamlarından tüm Büyükelçiliklere gönderilen Nisan 2023 tarihli bir nota kapsamında, halihazırda yabancı yatırım kanunda yapılması planlanan değişiklikler üzerinde çalışıldığı, bu çerçevede taslak metne ilişkin yabancı misyonlardan katkılarının beklendiği öğrenilmiştir. Müşavirliğimizce yapılan incelemede, başta şirket kurmak, teşvik sistemini güncellemek olmak üzere yabancı yatırım ile ilgili birçok hususun daha liberal hale getirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Rapor tarihi itibarıyla keyfiyet belirtilen şekilde olduğundan rapordaki ilgili kısımlar halihazırda geçerli olan mer'i mevzuata göre sunulmaktadır.

1.2.1.Şirket Kurmak

Moğolistan'da faaliyet göstermek konusunda ciddi olan herhangi bir firma için Ulanbator şehrinde kalıcı temsile ihtiyacın olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Şehir merkezi kompakt ve çoğu yer yürüme mesafesinde olduğundan merkezi ofis yerleri birçok firma için uygundur. Merkezi bölgede kaliteli bir ofis kiralamaya karşılık gelen bir maliyet 2025 yılı Nisan ayında 30\$/m²civarında seyretmekte olup son zamanlarda yüksek kaliteli ofislerinin sayısı ve kullanılabilirliği artmıştır. Çalışanlar iş yerleri ile aynı bölgede ikamet etmezlerse, şehir merkezine ulaşmak için trafiğe girmek zorunda kalacaklardır. Ulanbator'un trafiği, kısıtlama olmadan büyüyen ithal otomobil sayısı ve son zamanlarda kentin yol sistemini genişletmek için uygulanan yol çalışmaları nedeniyle giderek kötüleşmektedir.

Diğer taraftan, toplu taşıma bazı bölgelerde sınırlı olduğundan çalışanların nerede yaşadıkları ve işe nasıl gidecekleri, iş yerinin havaalanına yakınlığı, yakın çevredeki otel konaklama fiyatları ve kalitesi gibi hususların dikkate alınması gerekmektedir.

6 Ekim 2011 tarihli Moğol Şirketler Hukuku, bir şirketi sermayesi hisselerle bölünmüş, kendine ait bir mülkiyeti olan ve birincil amacı kar elde eden tüzel kişilik olarak tanımlar. Şirketler Hukuku kapsamında iki tür şirket yapısına izin verilmektedir: Anonim Şirket ve Limited Şirket.

Tablo 4 Şirketler Hukuku'na göre Moğolistan'da izin verilen iki şirket yapısı arasındaki temel farklar

	Anonim Şirket (JSC / XK)	Limited Şirket (LLC / XXK)
Hisse senedi alım satım hakkı	Hissedarları tarafından aksi kararlaştırılmadıkça serbest ticaret	Şirketler Hukuku ve şirket tüzüğü ile sınırlıdır
Hissedar sayısı	Sınırsız	Kuruluş aşamasında en fazla 50 hissedar
Kayıt sırasındaki asgari öz kaynak	Yerel şirket için minimum gereksinim yoktur	Yerel bir şirket için minimum gereksinim yoktur

Yabancılar tarafından genel olarak Limited Şirket türünde şirketlerin kurulması tercih edilmektedir. Yabancı kişiler veya şirketler, Moğolistan'da şirket kurmak isterse Yatırım kanununa göre "yabancı yatırımlı" şirket kurabilir veya kendi şirketlerinin şubesini, temsilcik ofisini açabilirler. Bunun için gerekli asgari sermaye tutarları aşağıdaki gibidir:

Tablo 5 Yabancıların Moğolistan’da kurabilecekleri şirket türleri

Şirket Türü	Hissedar Sayısı	Asgari Sermaye
Yabancı Yatırımlı Limited Şirket (LLC)	Asgari 1	100.000 ABD doları (kişi başı)
Şube (LLC)	Asgari 1	100.000 ABD doları (kişi başı)
Temsilcilik Ofisi	Temsilci Şahıs 1	1.100.000 MNT

Moğol mevzuatı, ticari kuruluşlara (limited şirket (LLC), anonim şirket (JSC) ve ortak girişim) farklı yasal biçimler sağlamasına rağmen, uygulamada, özel iş insanları ve yabancı yatırımcılar çoğunlukla yabancı yatırımlı LLC'yi tercih etmektedir. Yabancı tüzel kişilerin temsilciliği de yaygındır.

Yabancı Yatırımlı Limited Şirket (LLC):

Yasaya göre, yabancı sermayeli bir şirket, "toplam özkaynağı 100.000 ABD Doları veya daha fazla (veya MNT eşdeğeri) olan ve bir veya birden fazla yabancı yatırımcı tarafından en az %25'ine sahip olunması gereken bir ticari kuruluş" olarak tanımlanmaktadır. Moğolistan'a yatırım aşağıdaki şekillerde yapılabilir:

- Tek başına veya müştereken sahip olunan bir ticari işletme kurarak;
- Moğol şirketlerinin hisselerini, tahvillerini ve diğer menkul kıymet türlerini satın alarak;
- Moğol ve yabancı şirketlerin birleştirilmesi veya tamamen satın alınması yoluyla;
- Franchise veya finansal kiralama sözleşmesi kurulması yoluyla; ve
- Diğer şekillerde kabul edilebilir ve yasalarca yasaklanmamıştır.

İki veya daha fazla yatırımcı, Moğolistan'da yabancı yatırımlı bir LLC'yi kurmayı planlıyorsa, her yatırımcının 100.000 USD veya MNT eşdeğeri yatırım yapması gerekir.

LLC, kişisel katkıları ölçüsünde şirket faaliyeti ile ilgili zarar riskini üstlenirken yükümlülüklerinden sorumlu olmayan bir veya daha fazla kişi veya tüzel kişi (kurucu(lar) veya yatırımcı(lar)) tarafından kurulmuş bir tüzel kişiliğin en sık kullanılan şeklidir. Şirketin sorumluluğu malvarlığı ile sınırlıdır.

Şirket Kurma Prosedürü

Moğolistan’da yabancı yatırımlı bir şirket kurmak için Moğolistan Devlet Kayıt Genel Müdürlüğüne aşağıdaki belgelerin sunulması ve şirket kaydının yaptırılması gerekmektedir. Ayrıca, Moğolistan Ulusal Yatırım Ajansı, yabancı yatırımcılar için “Tek Durak Hizmeti (One Stop Service)” vermekte ve burada şirket kurulumundan başlayarak devlet dairelerinde yapılması gereken tüm kayıt işlemleri aynı yerde yapılabilmektedir.

Yabancı Yatırımlı Yeni Bir Şirket Kurmak İçin İstenen Evraklar

1. Şirket kurmaya ilişkin talep formu
2. Şirket için belirlenen ismin onaylanması (online olarak www.burtgel.gov.mn web adresine seçilen isim girilir ve sistem üzerinden şirket ismi onaylanır.)
3. Pul masrafı ve hizmet ücretinin ödenmesi (Pul Masrafı: 750 000 MNT)
4. Kurucu üyelerin şirket kuruluşuna dair kararı (karar tutanağı, 1 nüsha)
5. Şirket tüzüğü (Moğolistan Şirket yasasının 16.2. maddesinde belirtilenler tüzük şekli kullanılır. Moğolca 2 nüsha, yabancı dilde 1 nüsha)

6. Ortaklık Anlaşması (En az 2 kurucu üyesi olan bir şirket kurulacaksa ortaklık anlaşması ve noter tasdiki yapılır. Moğolca 2 nüsha, yabancı dilde 1 nüsha)
7. Yatırımın yapıldığına dair belgeler (Yatırım Yasasının 3.1.5. maddesine göre her bir yabancı yatırımcı, yatırım tutarı olarak en az 100 000 ABD doları veya buna eşit Moğol parası (MNT) tutarında yatırım yapmalıdır. Yabancı yatırımcı sermaye, nakit para, menkul sermaye veya fikri mülkiyet üzerinden bir yatırım yapacak ise buna ilişkin yurtdışından yapılmış para transferini gösteren banka makbuzu, hesap dökümü, gümrük beyan formu, yetkili kurum tarafından verilmiş sertifika gibi belgeleri sunmalıdır.)
8. Tüzel kişinin adresini gösterir belgeler (Gayrimenkul tapu belgesi, örneği veya kira sözleşmesi)
9. Pasaport örneği (Yatırımı yapan yabancı şirket yetkililerinin pasaport kopyaları)

Belgelerin aslı yabancı dilde ise Moğolcaya çevrilerek onaylanması gerekmektedir. Yurtdışından düzenlenmiş belgeler Konsolosluk veya Diplomatik Misyon tarafından onaylanmış olmalıdır.

Yabancı Yatırımlı Bir Şube Açmak İçin İstenen Evraklar

1. Yabancı şirketin şubesini açmasına ilişkin başvuru formu (www.burtgel.gov.mn/service/)
2. Ana şirketin tanıtımına ilişkin belgeler (tüzük kopyası)
3. Ana şirketin ticari tescil belgesinin (ruhsatının) kopyası
4. Şube açmaya ilişkin ana şirketin kararı (aslı ve onaylı tercümesi ile birlikte)
5. Şirket tüzüğü (3 nüsha, onaylı tercümesi 1 nüsha)
6. Resmi adresi
7. Pul masrafı (1 milyon 100 bin MNT, Golomt Bankasının 1401002649 nolu hesabına)
8. Vekaletname (Şirketin yetkili kişileri için vekaletname aranmaz)

Temsilcilik Açmak

Yabancı bir tüzel kişiliğin temsilciliği, Moğolistan'da yabancı bir tüzel kişilik tarafından vekâletname esasına göre temsili faaliyet yürütmek amacıyla kurulan lisanssız bir tüzel kişilik olarak tanımlanmaktadır. Yabancı tüzel kişilerin temsilcilikleri, bağımsız ticari faaliyette bulunamaz.

1. Temsilcilik açmaya ilişkin başvuru formu (www.burtgel.gov.mn/service/)
2. Ana şirketin tanıtımına ilişkin belgeler (tüzük kopyası)
3. Ana şirketin ticari tescil belgesinin (ruhsatının) kopyası
4. Temsilcilik kurulmasına ilişkin ana şirketin kararı (aslı ve onaylı tercümesi ile birlikte)
5. Temsilcilik tüzüğü (3 nüsha, onaylı tercümesi 1 nüsha)
6. Resmi adresi
7. Pul masrafı (1 milyon 100 bin MNT, Golomt bankasının 1401002649 nolu hesabına)
8. Vekâletname (Şirketin yetkili kişileri için vekâletname aranmaz)

Şirket feshi

Moğolistan Şirket yasasına göre şirket yönetimi şirketin faaliyetlerine son vererek tasfiye kararı alır ve Moğolistan Devlet Kayıt Genel Müdürlüğüne kaydettirmek suretiyle şirketi kapatabilir.

Ayrıca, Moğolistan kanunlarını ciddi şekilde ihlal etme durumunda Şirketler Yasasına göre şirket feshedilebilir.

1.2.2. Vergi Uygulamaları

Genel

Moğolistan'daki Vergi Genel Kanunun amacı:

- Moğolistan'da vergilerin girilmesi, kurulması, belirlenmesi, raporlanması, ödenmesi, kontrolü ve tahsilatı için yasal dayanakların oluşturulması,
- Vergi mükelleflerinin ve vergi dairelerinin haklarını, görev ve yükümlülüklerini tanımlamak,
- Vergi mükellefleri ile vergi idareleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi.

Moğolistan'da vergilendirmeye ilgili diğer tüm yasa ve düzenlemelere ilişkin 20 Mayıs 2008 tarihli Vergi Genel Kanunu, 29 Haziran 2006 tarihli Katma Değer Vergisi Kanunu, 29 Haziran 2006 tarihli Kurumlar Gelir Vergisi Kanunu ve 16 Haziran 2006 tarihli Kişisel Gelir Vergisi Kanunu'na göre Moğolistan'da faaliyet gösteren şirketler kurumlar vergisi, katma değer vergisi (KDV), gümrük vergisi, kişisel gelir vergisi ödemekle yükümlüdür.

Moğol vergi sistemi; vergiler, ücretler ve ödemelerden oluşur ve eyalet veya yerel vergiler olarak sınıflandırılır. Bölgesel Hükümet tarafından kontrol edilen on iki tür devlet vergisi ve on dört tür yerel vergi vardır.

Tablo 6 Vergi Genel Kanununa göre Moğolistan'da devlet ve yerel vergiler

Devlet vergileri	Yerel vergiler
Kurumlar vergisi	Bireysel gelir vergisi
Gümrük vergisi	İş ve hizmetle uğraşan kişilere ve hemen belirlenemeyen gelire yönelik gelir vergisi
Katma değer vergisi (KDV)	Taşınmaz emlak vergisi
ÖTV	Devlet damga vergisi (Diğerleri)
Petrol ve dizel yakıt vergisi	Otomobil ve kendinden itmeli araçlar vergisi
Telif ücreti	Mineraller dışındaki doğal kaynakları kullanma izni için ödeme
Maden arama ve maden ruhsatı ücretleri	Yaygın olarak bulunan minerallerin kullanım ücretleri
Hava kirliliği ödemesi	Arazi ücretleri
Damga vergisi (Moğolistan Damga Vergisi Kanunu Madde 11.2)	Silah vergisi
Su kirliliği ücreti	Başkent vergisi
Petrol yağı rezervi kullanımı vergisi	Köpekler için vergi
Petrol arama ve lisans ücretleri	Veraset ve intikal vergisi
	Atık hizmetleri için ödeme
	Doğal kaynakların kullanım ücretleri

Vergi İdaresi

Moğolistan'da vergiden sorumlu en üst kurum Maliye Bakanlığı Vergi Genel Müdürlüğüdür. Şirketler Moğolistan Devlet Kayıt Genel Müdürlüğünde şirket kaydı yaptırdıktan sonra kendi bağlı olduğu il ilçe vergi dairelerinde Vergi Genel Müdürlüğü sistemine kaydolmakla yükümlüdür.

Beyanname

Tablo 7 Vergi beyannameleri ve teslim etme süreleri

Vergi türü	Beyanname süresi	Beyanname teslim tarihi
Kurumlar vergisi	Her ayın 25'ine kadar	Dönemlik beyanname, bir sonraki dönemin ilk ayının 20'sine kadar, yıllık beyanname ise bir sonraki yılın şubat ayının 10'una kadar verilir.
Kişisel gelir vergisi (şirket çalışanı için)	Her ayın sonuna kesilir ve bir sonraki ayın 10'una kadar beyan edilir	Dönemlik beyanname, bir sonraki dönemin ilk ayının 20'sine kadar, yıllık beyanname ise bir sonraki yılın şubat ayının 10'una kadar verilir.
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV)	Her ayın 25'ine kadar	Bir sonraki ayın 10'una kadar
Katma Değer Vergisi (KDV)	Bir sonraki ayın 10'una kadar	Bir sonraki ayın 10'una kadar

Muhasebe Kayıtları

Moğolistan Vergi kanunlarına göre vergi mükellefleri, muhasebe kaydını usulüne uygun tutma ve kanunda belirtilen süre içinde beyan etmekle yükümlüdür.

Verginin Hesaplanması

- Kurumsal gelir vergileri (kurumlar vergisi): 3 milyar MNT'ye kadar gelir için %10; 3 milyar MNT'yi aşan gelir için %25,
- Kişisel gelir vergisi %10,
- KDV %10,
- Gümrük %5 (çoğu ürün grubunda),
- SSK vergisi: İşveren için %12,5; çalışan için %11,5 oranında vergi uygulanmaktadır.

Amortisman

Amortisman binalar için 40 yıl, makine ve ekipman için 10 yıl, bilgisayar donanımı için 3 yıl, diğer aktifler için 10 yıl ve maddi olmayan varlıklar için 10 yıldır.

Diğer Hükümler

Türkiye ve Moğolistan arasında 12 Eylül 1995 tarihinde (Resmî Gazete Tarihi: 30.12.1996, Resmî Gazete No: 22863) imzalanan ve 1 Ocak 1997 uygulanmaya başlayan “Moğolistan ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması”

Vergiden Muafiyet

Moğolistan Yatırım Kanununa göre yatırımcılara sağlanan yatırım teşvikleri, vergi teşviki veya vergi dışı teşvik olarak ikiye ayrılır. Vergi teşviki konusunda Moğolistan Bakanlar Kurulu kararıyla büyük çaplı yatırımlar ve öncelikli gelişim sektörlerinde yapılacak yatırımlar için vergi muafiyeti tanınabilmektedir. Örneğin Yatırım kanunun 11. maddesinde: “...Aşağıda belirtilen durumlarda ithal edilen teknik donatımları inşaat yapım süresince gümrük vergisinden muaf tutularak, katma değer vergisi 0(sıfır)'a kadar indirilerek hesaplanabilir: 11.2.1. İnşaat malzemeleri, petrol, tarımsal işleme ve

ihracat ürünlerine yönelik fabrika kurmak; 11.2.2. Nano, biyo ve yeni teknoloji içeren fabrika kurmak; 11.2.3. Enerji santrali ve demir yolu inşa etmek...” denilmektedir.

Moğolistan Vergi kanunlarına göre aşağıdaki gelirler, vergiden muaftır:

- Devlet bono ve tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri
- Moğolistan topraklarında petrol sanayinde üretim paylaşımı sözleşmesi ile üretim yapan vergi mükelleflerinin/şirketlerin kendi payının satışından elde edilen gelirler,
- Üyelerinin ürünlerinin satışına aracılık eden kooperatiflerin gelirleri,
- Moğolistan sınırları içinde KOBİ’ye yönelik makine ve ekipman imalatı, yedek parça imalatı, imalat ve satıştan elde edilen gelirler (Listesi Bakanlar Kurulu tarafından onaylanır.),
- Moğolistan’dan finanse edilen kaynaklarla doğrudan veya online şeklinde yapılan iş veya hizmet gelirleri,
- Doğal rezervleri tasarruflu kullanma, çevre kirliliği, atıkları azaltma ve doğaya zararsız teknik cihazların satışından elde edilen gelirler (Listesi Bakanlar Kurulu tarafından onaylanır.),
- Serbest bölgeler için yapılan enerji ve ısı kaynağı, elektrik hatları ve su temini, kanalizasyon, yollar, demiryolları, havaalanları, haberleşme ağları gibi altyapıya yönelik 500 bin ABD doları veya daha fazla yatırım yapan şirketlerin serbest bölgeden kazandığı gelirin yaptığı yatırımın %50’sine eşit gelirleri,
- Serbest bölgede depolama ve taşıma tesisleri, oteller ve turistik tesisler, ithalatı ikame edecek ve ihracata yönelik üretim yapan fabrikanın kuruluşu için 300 bin ABD doları veya daha fazla yatırım yapan şirketlerin serbest bölgeden kazandığı gelirin yaptığı yatırımın %50’sine eşit geliri.

Diğer Vergiler

- Temettü gelirlerine %10, telif hakkı gelirlerine %10,
- Şans oyunları ve piyango gelirlerine %40,
- Erotik yayınlardan (dergi, kitap ve video) elde edilen gelirlere %40,
- Taşınmazların satışından elde edilen gelirlere %2,
- Faiz gelirlerine %10,
- Hak satışından elde edilen gelirlere %30,
- Bilimsel, edebi ve sanat eserleri, yeni buluş ve prototip ürünler, tasarım, organizasyon, spor müsabakaları, kültürel faaliyetler, spor müsabakaları ve kültürel faaliyetlerde kazanılan ödül ve mükafatlardan elde edilen gelirlere %5,
- Yabancı şirketlerin yurt dışına kar transferine %20

oranında gelir vergisi uygulanmaktadır. Ayrıca, yabancı şirketin feshedilmesi durumunda bankada kalan bakiye kar olarak addedilmekte ve bu tutar üzerinden kar transferi yapılırken %20 oranında gelir vergisi tahsilatı yapılmaktadır.

1.2.3.Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Moğolistan’da sigorta uygulaması 30 Nisan 2004 tarihli Sigorta Kanuna göre düzenlenir.

Genel anlamında zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere 2 tür sigorta sistemi vardır.

Zorunlu sigorta türleri (çalışanlar için):

1. Sosyal güvenlik sigortası
2. Sağlık sigortası
3. Sürücü sorumluluk sigortası (araç sahibi olanlar için)

İsteğe bağlı diğer sigorta türlerine araç sigortası, mülkiyet sigortası, sağlık sigortası, hayat sigortası, yurt dışı seyahat sigortası vb. girer.

31 Mayıs 1994 tarihli Moğolistan Sosyal Sigorta Kanununa göre işveren ve çalışanın ödeyeceği sigorta prim oranı aşağıdaki tabloda gösterildiği şekildedir. 14 Nisan 2017 tarihinde bahse konu kanunda yapılan ek değişiklikle, IMF kredi programına uyum süreci kapsamında 3 yıl içinde aşamalı olarak primlerin artırılmasına karar verilmiştir. 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren işveren ve çalışanın ödeyeceği prim oranları %1 oranında artırılarak toplam prim oranı %24'ten %26'ya çıkartılmasına rağmen 11 Haziran 2021 tarihli ve Sosyal Sigortalar Kanununda Yapılan Değişiklikler Hakkında Kanun Değişikliği çerçevesinde prim tutarları yeniden %24'e düşürülerek eski vergilere dönmüştür.

Tablo 8 İşveren ve çalışanın ödeyeceği sigorta prim oranları

Sosyal sigorta türü	İşveren prim payı (yüzde)	Çalışan prim payı (yüzde)
Emeklilik sigortası	8,5	8,5
Yardım sigortası	1,0	0,8
Sağlık sigortası	2,0	2,0
İşsizlik sigortası	0,2	0,2
İş kazası sigortası	0,8-2,8	0
Toplam prim tutarı	12,5	11,5

Ayrıca, 7 Mart 2018 tarihinde Moğolistan Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında "Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan Arasındaki Sosyal Güvenlik Anlaşması" imzalanmış ve 30 Ekim 2018 tarihinde TBMM tarafından onaylanmıştır. Bu anlaşma çerçevesinde, Moğolistan Sosyal Güvenlik Kurumlarına SSK primi ödeyerek çalışan bir Türk vatandaşı, çalıştığı yıllarını Türkiye'de çalışmış olarak saydırabilmekte ve emeklilik için istenen çalışma yılına ekletebilmektedir. Ancak, bu anlaşma kapsamında sağlık sigorta hizmetini karşılıklı tanıma ibaresi yer almamaktadır.

Kamu sigorta kurumları:

1. Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü, <http://www.ndaatgal.mn>
2. Sağlık Sigortalar Genel Müdürlüğü, <http://www.emd.gov.mn/>

Başlıca özel sigorta şirketleri:

1. Mongol Insurance, <https://www.mongoldaatgal.mn>
2. Mandal Insurance, <https://mandal.mn/>
3. Ard Insurance, <https://arddaatgal.mn/>
4. Nomin Insurance, <https://daatgal.nomin.mn/>
5. Practical Insurance, <https://www.practical.mn/>
6. Tenger Insurance, <http://tengerdaatgal.mn/>
7. Bodi Insurance, <https://bodi-insurance.com/>

8. Khaan Insurance, <https://www.khaandaatgal.mn/>
9. Mig Insurance, <http://mig.mn>
10. National Life Insurance, <https://nlic.mn/>

2. Potansiyel Yatırım Alanları

2.1. Madencilik Sektörü

Moğolistan için en önemli sektör, ülkenin kalkınmasının lokomotifi olan madencilik sektörüdür. Moğolistan, benzeri görülmemiş bir büyüme potansiyeli vaat eden önemli doğal kaynaklara ve minerallere sahiptir. Dünyanın önde gelen maden kaynaklarına sahip ülkelerden biri olan Moğolistan; altın, bakır, kömür ve florit mineral rezervleri açısından dünyada ilk 10'da yer almaktadır. Ayrıca, çinko, demir, petrol, uranyum, nadir toprak oksitleri, tungsten, molibden, kaya petrolü, mermer gibi yaklaşık 80 farklı mineralden oluşan önemli rezervlere sahiptir.

Tahmini 1,3 trilyon ABD doları mineral rezervleriyle ve ülkenin yalnızca %4,5'ini kapsayan arama ruhsatlarıyla Moğolistan, halkının yaşamlarını maddi olarak iyileştirmek için geniş kaynaklara sahiptir.

Moğolistan'ın madencilikteki ani çıkışı, 2010 yılında İngiltere-Avustralya merkezli Rio Tinto firmasının güney Gobi Çölü'ndeki bir maden projesi olan Oyu Tolgoi'ye yatırım yapmasıyla başladı. İlk canlanmanın ardından 2011 yılında, Moğolistan ekonomisi %17,3 oranında büyüme gerçekleştirmiştir. 2011 ve 2015 yılları arasında GSYİH yıllık ortalama büyümesi %10,3'lük gibi oldukça büyük bir oranda gerçekleşmiştir. Bu, Moğolistan'ı o zamanlar dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri haline getirmiştir. Bu canlanma, büyümenin %1,5'e düştüğü 2016 yılında akamete uğramış olupbu durum, Moğolistan'ın bu sektöre ne kadar bağımlı olduğunu gösteren düşük emtia fiyatlarından kaynaklanmıştır.

2024 yılsonu itibarıyla ise madencilik sektörü, Moğolistan GSYİH'nın %27,9'unu, ulusal bütçe gelirinin %27'sini, brüt endüstri üretiminin %77'sini, ihracat kazançlarının %89'unu ve doğrudan yabancı yatırımın %58'ini oluşturmaktadır⁵.

Moğolistan, kömür üretimi açısından dünyada 17. sırada yer almakta olup, 15 kömürlü havza, 307 ruhsat, 29 taşkömürü madeni ve toplam 44 madene sahiptir. Toplam rezervin 33,2 milyar ton olduğuna dair istatistikler bulunmaktadır. 2024 yılında 79 milyon ton kömür ihraç ederek 8,53 milyar ABD doları kazanç elde edilmiştir. Kömürün yüzde 99,0'u Çin'e, yüzde 0,5'i Singapur'a ve yüzde 0,5'i Güney Kore'ye ihraç edilmiştir. Kömür ihracatının %74'ü Çin sınırındaki Gashuunsukhait ve Shiveekhuren sınır kapılarından gerçekleştirilmiştir.

Yine önemli rezerv madenlerinden bakırda 2024 yılında 1,70 milyon ton satış ve 3,32 milyar ABD doları gelir elde edilmiştir. Bakır konsantresinin %99,9'u Çin'e ihraç edilmekte çok küçük bir oranda Güney Kore'ye satış gerçekleştirilmektedir.

Dünyanın dev maden şirketleri ülkedeki maden sektörüne yatırım yapmakta veya devletin stratejik saydığı rezervlerin yatırım ihalesini kazanmak için kıyasıya mücadele etmektedirler. Ölçekler çok büyük olmamakla birlikte çeşitli büyüklüklerde maden rezervleri bulunmaktadır, ancak madencilik sektörünün yüksek risk içerdiği bilinen bir gerçektir. Sektör, dünyadaki ve özellikle en büyük alıcı

⁵ Maden ve Ağır Sanayi Bakanlığı

Çin'deki ekonomik ve siyasal gelişmelerden, emtia fiyatlarındaki dalgalanmalardan etkilenmeye çok açıktır.

Buna ilave olarak, madencilik sektörlerinde bir gerileme olması durumunda en çok hangi ülkelerin zarar göreceğini gösteren Investment Monitor'un Madencilik Güvenlik Açığı Endeksine göre, Moğolistan, Zambiya ve Avustralya, madencilik krizine karşı en savunmasız üç ülke olarak endeksin başında yer almaktadır⁶.

Diğer taraftan, Moğolistan'da bulunan dev maden şirketlerinin yıllık mal ve hizmet alımları milyar dolar civarına ulaşmaktadır. Örneğin; Moğolistan'ın en büyük özel sektör işvereni ve en büyük yabancı yatırım kaynağı olan "Oyu Tolgoy madeni", Moğolistan'ın başkenti Ulanbator'dan 550 km uzaklıkta Gobi bölgesinde, Umnugobi vilayetinde bulunan bakır ve altın madenidir. Bu maden, dünyanın en büyük ve yüksek kalite kullanılmamış bakır yatağına sahiptir. Oyu Tolgoy Projesi için 2010 ile 2022 arasında ülke içinden 15 milyar ABD dolarlık mal ve hizmet satın alımı gerçekleştirilmiştir. Oyu Tolgoy projesinin tanıtımı ve çalışma ilkelerini şeffaf olarak tanıtmak amacıyla her yıl "Oyu Tolgoi Supplier Expo" adı altında tedarikçiler günü düzenlenmekte ve bu organizasyon sırasında yıllık yaklaşık 300 milyon ABD doları tutarındaki mal ve hizmet satın alımı hakkında geniş bilgi sunulmaktadır. İlgi duyabilecek Türk firmaları, tedarikçiler için düzenlenecek olan organizasyonlara katılmak ve daha fazla bilgi almak için <https://www.ot.mn/oyu-tolgoi-procurement/> uzantılı web sayfasını ziyaret edebilir ve Oyu Tolgoy Projesi Satın Alma Müdürlüğü ile iletişime geçebilirler (İletişim Bilgileri: E-posta: procurement@ot.mn, Tel: +976 11 331 880 (ext.6000) Faks: +976 11 331 890 Kayıt Adresi: <https://www.ot.mn/register-as-a-suppliers/>).

Madencilik sektörü, finansal adalet ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak sistemler ve standartlar ile düzgün bir şekilde yönetilirse, faydaları Moğolistan için dönüştürücü olabilir, ekonomik büyümeyi hızlandırabilir ve yüzbinlerce insanı yoksulluktan kurtarabilir.

Moğolistan Hükümeti kararıyla 2024 yılı Nisan ayında durdurulan yeni maden lisansı verme uygulamasından vazgeçilerek 2025 yılı itibariyle yeniden lisanslamanın başlatılacağı duyurulmuştur.

Türk madencilik sektörü şirketlerinin de bugüne kadar Moğolistan'a ilgisi olmamıştır. Sektör üst kuruluşlarına Moğolistan madencilik fuarı, madencilik haftası, madencilik ile ilgili sempozyum ve muhtelif diğer etkinliklere ilişkin duyurular düzenli olarak yapılmaktadır.

2.2. Enerji Sektörü

Diğer önemli bir alan enerji sektörüdür. Moğolistan, yenilenebilir enerji kaynaklarından rüzgâr ve güneş enerjisi bakımından elverişli bir ortama sahiptir. Ülkenin çoğu bölgesinde güneşli gün sayısı, 270 ila 300 gün arasındadır ve ortalama güneş ışığı süresi 2.250-3.300 saattir. Yıllık ortalama güneş enerjisi miktarı 1.400 kWh / m²'dir ve güneş yoğunluğu günde 4,3-4,7 kWh / m²'dir. Rüzgâr enerjisi için ise toplam ülke alanının %10'unun çok elverişli olduğu belirtilmektedir⁷. Ülkenin toplam rüzgâr ve güneş enerjisi potansiyelinin yılda 2.600 gigawatt (GW) kurulu kapasiteye veya 5.457 terawatt-saat temiz elektrik üretimine eşdeğer olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu miktar, ülkenin enerji talebini karşılamak için yeterlidir (2018 itibariyle yaklaşık 1,2 GW) ve kuzeydoğu Asya'nın bölgesel enerji talebini uygun bir iletim altyapısıyla karşılayabilir.

⁶ Investment Monitor, Madencilik Güvenlik Açığı Endeksi, <https://www.investmentmonitor.ai/sectors/extractive-industries/mongolia-and-australia-among-countries-that-will-suffer-the-most-in-a-mining-downturn>

⁷ Kaynak: Moğolistan Enerji Bakanlığı

Diğer taraftan, Moğolistan'ın bir enerji ülkesi/merkezi olma hedefi bulunmaktadır. 2020 yıl sonu istatistiklerine göre, Moğolistan elektriğinin toplam yüzde 80,7'sini yurt içinde üretmekte, kalan yüzde 19,3'ü ise ithal edilmektedir. Özellikle yoğun saatlerde, 19:00-22:00 arası, Rusya'dan kısa bir süreliğine elektrik alınırken, Oyu Tolgoy maden sahası için elektrik, İç Moğolistan'dan (Çin) alınmaktadır.

Oyu Tolgoy'un madencilik faaliyetlerindeki elektrik ihtiyacının ülkenin merkezi elektrik şebekesinden sağlanmasına ilişkin bir anlaşma 2022 Ocak ayında gerçekleşmiştir. Halihazırda, söz konusu bölgede faaliyet gösteren Rio Tinto madencilik şirketi Çin'den her yıl ortalama 170 MW veya 1,3 milyar kWh elektrik ithal etmektedir. Anlaşmanın yılda en az 120 milyon ABD doları değerinde elektrik sağlanacak şekilde 20 yıllığına yapılması ve bu kapsamda Tavantolgoy'da dört yıl içerisinde tamamlanacak bir elektrik santrali kurulması planlanmaktadır. Bu süre zarfında, madencilik şirketinin gücünü, İç Moğolistan'da bulunan Power International Cooperation Company of China'dan almaya devam etmesi öngörülmektedir.

Ülkenin çöl koşullarının hüküm sürdüğü Gobi bölgesinde kömürden ve güneş enerjisinden elektrik üretilmesi, diğer bazı bölgelerde rüzgâr santralleri kurulması ve üretilen enerjinin iç talep karşılandıktan sonra Kuzeydoğu Asya Entegre Güç Sistemine katılarak Çin, Japonya ve Güney Kore'ye satılması hedeflenmektedir. Enerji sektörüne yatırım yapmak isteyen yabancı şirketlerin temel beklentisi, enerji satış fiyatlarının serbestleştirilmesi için Hükümetin adım atmasıdır. Halen iç piyasada ısı ve elektrik satış fiyatı, maliyetin altında gerçekleşmektedir. Maden yatırım bölgelerindeki enerji ihtiyacının karşılanması için yap-işlet-devret modeliyle enerji projeleri planlanmakta ve bazılarının ihalesi yapılmaktadır. Büyük madenlerin yatırımcıları kendi ihtiyacı olan enerjinin üretimine yönelik yatırımları kendileri gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Fiyatlandırma ile ilgili gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra şirketlerimiz açısından enerji üretim yatırımları, kazançlı görülmektedir. Ancak, madencilik sektörü için geçerli olan riskler benzer olan bu sektör için de geçerlidir.

Hindistan'dan sağlanan uzun vadeli düşük faizli kredi ile ve Hindistan tarafından bir petrol rafinerisi inşa edilmekte olup tesisin 2026 yılında devreye alınması beklenmektedir.

2.3. Tarım ve Hayvancılık Sektörü

Sebze tüketiminin yaklaşık % 40'ının (70 bin ton) ithal edildiği Moğolistan'da bitkisel üretim, yağ bitkileri, patates ve sebzelerin yanı sıra buğday, arpa, yulaf, çavdar, karabuğday gibi tahıllara odaklanır. Sadece birkaç aylık bir büyüme mevsimi, yüksek rakımlar, sıcaklıkta aşırı dalgalanmalar, uzun kışlar ve düşük yağış gibi tarımsal gelişme potansiyelini sınırlandıran birçok engel vardır.

Hasat sonrası süreçler ve kaliteli tarım ürünlerinin üretimi alanlarında da zorluklar yaşanmaktadır. Moğolistan'daki gıda ve tarım değer zinciri zayıftır. Ulusal gıda kontrol sisteminin kapasitesi ve gıda güvenliği standardının uygulanması yetersizdir ve ülke ürünlerin ihracatını desteklemekte güçlük çekmektedir. Hammadde, işleme ve dağıtımdan üretimin tüm aşamalarında katma değeri ele alan güvenilir sistemlere çok fazla yatırım yapılması gerekmektedir. Bu ayrıca son kullanıcılara rekabetçi tedarik, depolama, işleme, paketleme, nakliye ve satış da içermektedir.

Diğer taraftan, 20 Aralık 2012 tarihli Moğolistan Gıda Yasası'nın "Gıda ihracatı ve ithalatı için aranan şartlar" başlıklı 11. Maddesinin 11.2.3 paragrafında "İthal edilen gıdanın raf ömrünün üçte ikisi geçerli olacaktır" ifadesi yer almakta olup Türk gıda ürünlerinin ihracatı yapılırken Moğolistan gümrük kapılarında herhangi bir sorunla karşılaşılmaması için tüketim süresine özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

Ülkede her ne kadar sebze ve meyve tüketimi geleneksel olarak sınırlı olsa da meyve ve sebzeden düşük diyetin halk sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle ve son yıllarda turizme yapılan yatırım sonucu oluşan talep, taze meyve ve sebze yetiştirmek için seracılığı öne çıkarmaktadır. Seracılık yatırımları başkent Ulanbator'un kırsal bölümünde, yerli ve yabancı yatırımcılar tarafından gerçekleştirilmekte, ayrıca Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Kuruluşu (UN-FAO) ülke birimi tarafından da muhtelif seracılık projeleri desteklenmektedir. Nihayetinde seracılıktan gerçekleştirilen üretim, talebi karşılamaktan uzak olup taze sebze ve meyveye mevcut talep, Çin, Güney Kore, Japonya ve Özbekistan'dan ithalat ile karşılanmakta, ülkemizden ise belli dönemlerde narenciye ithalatı gerçekleştirilmektedir.

Moğolistan aynı zamanda bir hayvancılık ülkesidir. 2022 yılsonunda 71,1 milyon olan ehli hayvan stoku, 2023 yılsonu 64,7 milyon, 2023/24 kışında gerçekleşen yoğun kış koşulları (dzud) nedeniyle gerçekleşen hayvan telefı ve et ihracatı nedeniyle 2024 yılsonu itibarıyla 57,6 milyon olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılsonu itibarıyla hayvan sayısı (baş) ve toplam içindeki payları şu şekildedir; At: 4,7 milyon (%7,4), Sığır: 5,1 milyon (%8,3), Deve: 481 bin (%0,7), Koyun: 24,5 milyon (%45,4) ve Keçi: 22,9 milyon (%38,0)⁸. IMF verilerine göre, Moğolistan'daki hayvancılık endüstrisi, tarımsal üretimin yaklaşık yüzde 90'ını ve diğer tüm sektörlerden daha fazla olmak üzere istihdamın %25'ini oluşturmaktadır. Ancak, hayvancılık sektörü son zamanlarda sıcak, kuru yazlar, aşırı otlatma, artan saman ve yem talebi, arazi bozulması ve çölleşme gibi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Hayvancılığın yaygın olması nedeniyle deri, yün, kaşmir, et ve sakatat alanlarında yapılacak endüstriyel faaliyetler önemli bir yatırım ve ticari fırsat olarak görülmektedir. Yüksek hayvan stokuna rağmen ülkede uluslararası standartlarda et işleme tesisleri henüz kurulmaktadır. Et işleme tesisleri kurularak, et ve sakatatları dünyaya pazarlanması önem atfedilen yatırım alanlarından biri olarak görülmektedir. Moğolistan, yaklaşık 50 bin ton olmak üzere, 37000 ton koyun yünü, 10000 ton keçi kaşmiri, 2000 ton deve yünü ve 400 ton yak lifi üretme kaynağına sahiptir. Şu anda, yün ve kaşmirin %70'i sadece yurt içinde yıkanmış olarak ihraç edilmektedir. Aynı şekilde, 18 milyon parça deri ve hayvan postu kaynağından sadece 5,5 milyonu işlenmiş veya yarı işlenmiş, yani %70'i hiç işlenmemiştir.

2023'de Moğolistan 200 milyon ABD doları değerinde hayvansal ürün ihraç etmiştir. İhracat 2020'ye kıyasla yaklaşık yüzde 50' oranda düşmüştür. Buna koyun eti, keçi, at eti ve konserve et ürünleri dahildir. 2024 yıl sonu ihracatı da 197,5 milyon ABD doları şeklinde gerçekleşmiştir.

2022 yılı Ekim ayında canlı hayvan ihracatına başlanmış olup, 2023 yılsonu itibarıyla 173 bin adet koyun ve keçi ile 60 adet at, toplam 14 milyon ABD doları değerinde olmak üzere ihraç edilmiştir.

Moğolistan Devlet Başkanı tarafından 2024 yılında başlatılan "Beyaz Altın" Ulusal Hareketi, hayvancılıktan elde edilen ham maddelerin değerini artırmayı ve hafif sanayi sektörünü canlandırmayı amaçlamaktadır. Başka bir deyişle, hammaddelerin işlenmesini geliştirmeyi, katma değerli ürün türlerini çoğaltmayı ve genel ihracatı genişletmeyi amaçlamaktadır. Halihazırda Moğolistan'ın tarımsal ihracatı toplam ihracatın %7'sini oluşturmaktadır ve bunun %95'i kaşmirdir. Moğolistan'ın ihraç ettiği toplam kaşmir ürünlerinin %25'i yurt içinde işlenmiş nihai ürünlerdir, %70'i ise sadece yıkanıp yurtdışına satılmaktadır. Söz konusu programın uygulanmasıyla çobanların gelirinin artırılması, üreticilerin ekipmanlarının yenilenmesi, hafif sanayi ile istigal eden firmaların sayısının artırılması ve hayvancılık aşı tesislerin yenilenmesi beklenmektedir. Bu gelişmelerin sonucunda tarımsal ihracatın 400 milyon ABD dolarından 800 milyon ABD dolarına çıkacağı hedeflenmektedir.

⁸ Kaynak: Moğolistan Ulusal İstatistik Ofisi (NSO)

Son zamanlarda ülkede özellikle helal et kesim ve işleme tesisleri kurularak başta İslam coğrafyasına işlenmiş et ihracatı yapılması konusunda bir ilgi bulunmaktadır. Bu çerçevede entegre et üretim tesislerinde helal kesime ilişkin düzenlemeler de yapıldığı görülmektedir.

2.4. Turizm Sektörü (Sağlık Turizmi)

İki ülke arasındaki tarihi bağlar da göz önüne alındığında ata yurdu olan ve yüksek turizm potansiyeli bulunan Moğolistan hem Türk hem de yabancı turistler açısından önemli bir hedef varış yeridir. Bu bakımdan, turistik tesis yatırımları iki ülke arasındaki turizmin gelişimine de katkı sağlayabilecektir.

Moğolistan'a 2024 yılında yaklaşık 808 bin turist seyahat etmiş olup, 2030 yılına kadar bu sayının 2 milyona çıkarılması, ekonomiye 3-4 milyar dolar enjekte edilmesi ve bu süreçte turizm sektörü gelirinin GSYH'nin %10'una yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Ülkede özel hastaneler de dâhil sağlık hizmetlerinin seviyesinin son derece yetersiz olması nedeniyle özellikle ülkemizin sağlık alanında yaptığı dünya standartları seviyesindeki yatırımlar, sağlık çalışanlarının başta hekimler olmak üzere deneyim ve eğitim seviyesinin yanı sıra diğer ülkelere göre fiyat ve hizmet kalitesi düşünüldüğünde; ülkemizdeki sağlık olanakları hakkında farkındalık ve algı yaratacak tanıtımlar ve iş birlikleri sayesinde, sağlık turizmi açısından orta üst gelir grubundaki 15 binden fazla Moğol vatandaşının ülkemize kolaylıkla çekilebilmesi mümkün görülmektedir. Bilhassa Moğol hastalar tanı ve teşhis için ülkemizi ziyaret etmektedirler. Bunun yanında özel sağlık hastanelerimizin Moğolistan'ın başkenti Ulanbator'da yapmış oldukları anlaşmalar neticesinde bazı hastane birimlerini tefriş ettikleri, kendi hastanelerine yönelik temas noktaları oluşturdukları gözlemlenmektedir.

Moğolistan 2023-2024-2025 yıllarını turizm yılları ilan etmiş ve bu yıllarda ülkeye yabancı turistlerin ziyaretinin artırılması konusunda çeşitli politikalar uygulanmaya başlamıştır. Bu minvalde ülkemizden yapılacak ziyaretlerin de artırılmasına yönelik olarak ülkemiz turizm acenteleri ile Moğol partnerlerin görüşmekte oldukları bilinmektedir.

2.5. İnşaat Sektörü

Moğolistan'ın konut açığı oldukça yüksektir. Başkent Ulanbator'un nüfusunun yarıya yakını çadır semtlerde yaşamaktadır. Buna karşılık lüks ve metrekaresi büyük konutlar hala müşterisini beklemektedir. İhtiyacın fazla olmasına rağmen çadır semtlerde yaşayan vatandaşların alım gücünün düşük olması nedeniyle yapılan bazı konutlar satılamamakta ve müteahhit firmaların ellerinde stok fazlası bulunmaktadır. Moğol vatandaşların ev sahibi olmalarını kolaylaştırmak için devlet destekli uygun koşullu kredi imkânları sağlanmaktadır. 2010-2013 yılları arasında madencilik sektörünün etkisiyle hızla büyüyen Moğolistan'da özellikle başkent Ulanbator'da konut fiyatları zirve seviyelerine ulaşmış fakat 2014-2015 yıllarında etkili olan ekonomik kriz dolayısıyla piyasada hareketlilik azalmıştır. Bunun yanında ekonomik alanda yaşanabilecek ufak bir hareketlilik konut piyasasının canlanmasına doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu nedenle müteahhitlik firmalarımızın Moğolistan inşaat sektörünü yakından takip etmesinde büyük yarar olduğu düşünülmektedir.

2022 yılında ülke çapında 23.201 konut dairesi üretilmiş olup, bunlardan 7.166 daire devlet tarafından finanse edilen ipotek kredileriyle satılmıştır. 2020 yılında hükümet, ipotek kredilerinin 410,0 milyar MNT'lik kısmını finanse etmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında koronavirüs salgını sonrasında ödemeler gücünün zayıflamasıyla Moğolistan Hükümeti konut ipotek kredi geri ödemelerini 2022 yılsonuna kadar

ertelemiştir⁹. 2023 yılıyla başlayan dönemde ipotek kredileri yeniden başlamış olup 2023'de 19.196 2024 yılı genelinde ise 19790 konut dairesi üretilmiştir. İnşaat sektörü genelinde 2024 yılında inşaat, sermaye onarımları ve bakım bir önceki seneye göre %14,8 artış göstermiştir.

Lüks sayılan bazı siteleri inşa eden Güney Kore ve Japon şirketleri dışında konut üretimi yerel şirketler tarafından gerçekleştirilmektedir. Orta ve alt gelir grubuna hitap eden yapıların ise kentsel dönüşüm kapsamında arsa sahiplerinin ilave para ödmeden konut sahibi olması metoduyla yapılmasının daha etkili olacağı görülmektedir. Bununla birlikte konuta olan talebin pandemi öncesi döneme kıyasla halen düşük olduğu hükümet tarafından açıklanan muhtelif raporlarda görülmektedir.

Diğer taraftan pandeminin etkisiyle Çin sınırının uzun süreli kapalı kalmasından dolayı Moğol firmaların ülkemizden inşaat malzemeleri satın alma iştahı oldukça artmış, ülkemizde düzenlenen yapı ve inşaatla ilgili fuarlara katılan Moğol firma sayısında artışlar yaşanmıştır. İnşaat malzemelerinin Moğolistan için uzun dönemli önemli bir ihracat alanı olacağı düşünülmektedir.

2.6. Sanayi ve Üretim Sektörü

Moğolistan'da sanayi ve üretim neredeyse yok denecek kadar azdır ve üretimin de çoğu KOBİ'ler kanalıyla gerçekleştirilmektedir. Moğolistan Ulusal İstatistik Ofisi'ne göre 2022'de 173 bin kayıtlı şirket varken, bunların önemli bir çoğunluğu aktif olarak faaliyet göstermemektedir.

Ülkedeki iklim koşullarının da sert ve kışların uzun olması nedeniyle tarımsal faaliyetler sınırlı olarak gerçekleştirilmekte; patates, soğan, sarımsak, havuç, lahana dışında sebze ihtiyaçlarının çoğu ithalat ile karşılanmaktadır. Bu nedenle Moğolistan, sebze ve meyvede tamamen ithalata bağımlı bir ülke konumundadır, denilebilir. Bu hususta, son zamanlarda özellikle sebze üretiminde kendine yeten bir ülke olma konusunda seracılık faaliyetlerine ve yatırımlarına hız verilmiş durumdadır.

Aşağıdaki tabloda 2021-2023 yılları arasında üretilen tüm ürünlerin miktar bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 9: Moğolistan Yıllık Üretilen Ürünler (2021-2023)

Ana Ürünler	2021	2022	2023
Elektrik (milyon kWh)	7825,3	8035	8487,4
Isı enerjisi (bin Gkal)	14972,9	15643	16393,6
Dağıtılan su (bin m ³)	64001,5	65362,7	68162,8
Kömür (bin ton)	33691,8	37294,7	85262,3
Ham petrol (bin varil)	4667,1	2565,4	4888,9
Bakır konsantresi %35 (bin ton)	0	0	0
Bakır, konsantre (bin ton)	1326,3	1189,8	1395,3
Molibden konsantresi %47 (ton)	0	0	0
Molibden, konsantre (ton)	6326,1	5914,2	5643,7
Altın (kg)	19054,4	19382,7	14854,8
Fluorspar (bin ton)	118,3	135,8	304,1
Fluorspar konsantresi (bin ton)	61,3	27,6	188,4
Demir cevheri (bin ton)	9171,9	7659,9	5334,8
Çinko konsantresi (bin ton)	75,2	400,1	402,9
Tuz madenciliği (ton)	1796	1343,1	1780,4

⁹ Kaynak: Moğolistan İnşaat ve Kentsel Kalkınma Bakanlığı

Bakır %99 (ton)	9689,9	9736	9661,3
Çelik (bin ton)	35,9	25	37,7
Metal döküm (bin ton)	35,6	26,1	36,1
Elektrik iletken teli (ton)	62,7	71,1	70,1
Biçilmiş kereste (m ³)	15399,9	15295,1	13645,5
Demiryolu traversi (bin m ³)	13,5	9,8	10,1
Çimento (bin ton)	1293,3	1373,5	1713,6
Kireç (bin ton)	50,7	66,5	58,8
Beton harç (m ³)	53716	57520	74520
Metal travers (bin adet)	154,4	107,4	125,9
Kil tuğla (milyon adet)	20,4	23,4	23,3
Khurmen blok (bin adet)	291,3	202,3	56,9
Ahşap kapı ve pencere (m ²)	4000,7	1292	442,5
Taraklanmış yün (ton)	512	938,8	1165,7
Yıkanmış yün (bin ton)	3,6	5,4	3,2
İplik (ton)	0	0	
Halı (bin m ²)	379,3	423,7	432,8
Deve yün battaniye (bin m)	19,7	24	7
Keçe (bin m)	171,3	388,8	247,2
Keçe bot (bin çift)	1,1	1,3	1,9
Örme ürünler (bin adet)	523,9	501,2	464,2
Yünlü kumaşlar (ton)	47,4	30,2	22,8
Büyük deri (bin ton)	1,6	0,6	0,7
Keçi derisi (bin m ²)	0,4	38,5	27,6
Deri (bin m ²)	0,4	0,8	0,4
Deri ayakkabı (bin çift)	37,8	57,2	75,8
Deri ceket (bin adet)	9,9	3,4	2,5
Deri mont/gömlek (bin adet)	0	0,3	0,7
Koyun derisi kaban (bin adet)	9,4	17	15,4
Takım elbise (bin çift)	0	0	0
Süt, süt ürünleri (bin l)	152451,1	113575,9	126797,4
Et (ton)	26279,8	20926,4	49491,5
Konserve et (ton)	262,5	624,9	545,1
Sucuk ürünleri (ton)	8906,6	8808,2	9889,5
Tuz (ton)	20,6	17,5	18,1
Yem (ton)	78622	68513,7	78359
İnce bağırsak (bin rulo)	571	616,1	434,1
İçki (bin l)	10947	11865,3	11039,6
Alkol, şarap (bin l)	27398,1	29747,6	27652,1
Bira (bin l)	101758,8	95987,6	90777,1
Saf su, meşrubat, meyve suyu (bin l)	348184,1	399924,9	439291,6
Un (ton)	217891,2	205531,9	191346
Makarna (ton)	3530	7287,4	7845,7
Ekmek (ton)	35166,5	39496,9	40446,6

Fırın ürünleri (ton)	35099,4	30606,4	29697,9
Bisküvi (ton)	926,5	739,8	758,7
Şekerleme (ton)	36,8	60,2	71,8
Sigara (bin blok)	3926,4	2643,8	3206,3
Kitap (milyon adet)	125	194,7	152,2
Gazete (milyon adet)	19,6	13,9	11,9
Form (milyon adet)	32,2	29,4	27
Enjeksiyon (bin ampul)	810,6	1618,4	2379,8
Tıbbi tablet (bin paket)	18570,4	16500,4	16509,9
Sıvı ilaç (ton)	3094	2708,2	3552,1
Moğol ilacı (bin tugrik)	2112537,9	3069019	2350933
Tek kullanımlık enjektör (milyon adet)	11,8	11,1	8,7
Mücevher (bin adet)	0,4	1,6	14,1
Mum (bin adet)	0,1	0	0

2.7. Havayolu Ulaşımı

THY'nin İstanbul-Ulanbator-İstanbul seferleri, 1 Nisan 2023 tarihinden itibaren haftada 4 frekans doğrudan, geniş gövdeli, kargo kapasitesi bulunan uçaklarla gerçekleştirilmeye başlanmış olup bu kapsamda THY ile Moğolistan sivil havacılık otoriteleri arasında Ekim 2022 tarihinde gerçekleştirilen anlaşma ile bu sayının haftada 7'ye kadar (her gün karşılıklı olarak) gerçekleştirilebilmesi önünde herhangi bir engel kalmamıştır.

Kargo kapasiteli direkt uçuşların başlamasıyla, iş adamlarımızın rahatlıkla ve yüksek konfor ile Moğolistan'a erişim sağlayabilmesinin yolu açılmış olup, bu durumun navlun ve uçak biletleri ücretlerinde önemli oranda düşüşler sağlaması ve ihracatımıza olumlu olarak yansması beklenmektedir. Ayrıca, ithalat ülkesi olan Moğolistan, birçok kaliteli Türk ürününü rekabetçi fiyatlarla Türkiye'den hızlı bir şekilde temin edebilecektir. Böylece sadece mal ticaretine yönelik olumlu gelişmelerin önü açılmayacak, aynı zamanda hizmet ticaretinde (turizm, sağlık, eğitim vb.) de yeni iş birlikleri ve yatırım fırsatları ortaya çıkacaktır.

2.8. İkili ve Çok Taraflı Ekonomik ve Ticari Anlaşmalar (STA vb)

Moğolistan'ın yürürlükte bulunan iki serbest ticaret anlaşması (STA) olup ilki Japonya ile 2015 yılında yapılan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Ekonomik Ortaklık Anlaşması (EPA)'dır. İkincisi ise Moğolistan Parlamentosu tarafından 12 Aralık 2019 yılında onaylanan Asya-Pasifik Ticaret Anlaşması (APTA- Çin, Güney Kore, Hindistan, Laos, Sri Lanka, Bangladeş) olup 2009 yılından itibaren katılımına ilişkin uzun bir müzakere ve iç prosedürlerin ardından, Moğolistan, 29 Eylül 2020 tarihi itibarıyla resmi olarak Anlaşmanın yedinci üyesi olmuştur. Moğolistan, 2,6 milyardan fazla tüketiciye sahip bir pazara hitap eden bu anlaşmaya taraf olarak 6 muhatap üye ülkeye 10.667 çeşit üründe %5 ila %100 oranlarında tarife indiriminden yararlanarak ihracat yapabilme imkanına kavuşacaktır. Bu anlaşma, 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Ayrıca, Moğolistan'ın Güney Kore ile EPA müzakereleri devam etmektedir. En büyük ekonomik partneri Çin'in yanı sıra Avrasya Ekonomik Birliği (EAEU- Rusya, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan Ermenistan) ile de STA imzalanması konusunda ön çalışmalarını sürdürmektedir.

Ülkemiz ile Moğolistan arasında ise “Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması”, “Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması”, “Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma”, “Gümrük Hizmetleri Alanında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşması” ve "Serbest Bölgeler Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı" bulunmaktadır. Türk-Moğol Karma Ekonomik ve Ticaret Komitesi Toplantısı ise en son 2021 yılında 9’uncu kez düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, Moğolistan, 2007 yılından beri Avrupa Birliği (AB)’nin GSP+ (genelleştirilmiş tercihler sistemi) ülkeler grubunda yer almakta ve 7200’den fazla ürün grubunda ürünlerini AB’ye gümrük vergisinden muaf olarak ihraç edebilmektedir.

Ülkemiz de AB’ye benzer şekilde Moğolistan’ı İthalat Rejimi kapsamında GSP ülkeleri içerisinde EAGÜ (en az gelişmiş ülkeler) grubunda değerlendirmektedir.

Moğolistan hükümet yapısında doğrudan ticaret bakanlığı bulunmamakta olup dış ticarete ilişkin hususlar, Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki Ekonomik İşbirliği Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

2.9. Ülkenin Sunduğu Fırsatlara İlişkin Değerlendirme

Moğolistan’ın,

- Rusya ve Çin gibi büyük pazarlara komşu olması,
- Dünyadaki önemli maden rezerv sahalarına sahip ülkelerden birisi olması,
- Dünyadaki en kaliteli kaşmir üreticilerinden birisi olması,
- Sağlık, turizm, altyapı ve endüstri bölge ihtiyacının fazla olması,
- Yüksek büyüme eğilimi içerisinde olması (%5 ve üzeri)

Türk firmaları için birçok fırsat sunmaktadır.

Moğolistan’ın sanayisi ve tarım sektörü gelişmemiş olup, üretim çok kısıtlıdır. Bu nedenle, ülkedeki tüketimin ekseriyeti ithalat ile karşılanmaktadır. Yukarıda bahsedilen yatırım alanları dışında;

- Türk şirketlerinin ithalat ülkesi olan Moğolistan’da şirket kurup mağaza açarak başta mücevherat, inşaat malzemeleri, elektro termik cihazlar, radyatör, gıda ürünleri, tekstil, konfeksiyon, ev tekstili ürünleri, mobilya, beyaz eşya, küçük ev aletleri, mutfak eşyası, makine, temizlik ürünleri, ilaçlar, sağlık gereçleri, iş güvenliği elbise ve ekipmanları olmak üzere her türlü ürünün ticaretini yapmaları mümkün görünmektedir.
- İki ülke arasında ticari ilişkilerin artması için iş insanlarının karşılıklı ziyaretleri büyük önem taşımaktadır.
- İki ülke arasındaki uzaklık, nakliye sorunları ve nüfus azlığı gibi faktörlere rağmen, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri ile bu hususların aşılması mümkün olabilecektir.

2.10. Ülkenin Zayıf Noktalarına İlişkin Değerlendirme

Moğolistan’ın,

- Görece küçük ekonomisi, emtia fiyatlarındaki ve Çin talebindeki değişikliklere karşı savunmasız olması,
- Denize çıkışı olmayan ve sadece iki ülkeye komşu bir kara ülkesi olması,
- Devasa arazi tahribatının olması, (sık sık toz fırtınalarının meydana gelmesi, çölleşmeye meyilli geniş çayırların bulunması),
- Yüksek oranda yolsuzluk ve kırılgan yönetişimin bulunması (adalet, kamu harcamaları, KİT'ler, maden ruhsatları ve satın alma),
- Daha az kapsayıcı madencilik gelişimi nedeniyle artan eşitsizliklerle ilişkili riskler (2022'de nüfusun %27,1'i yoksulluk içinde yaşamaktadır),
- Dış şokları absorbe etmek için yetersiz döviz rezervi bulunması,

ülkenin kırılganlıklarını ortaya çıkarmaktadır.

B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

1.1. Genel

(Moğolistan makamlarından tüm Büyükelçiliklere gönderilen Nisan 2023 tarihli bir nota kapsamında, halihazırda yabancı yatırım kanunda yapılması planlanan değişiklikler üzerinde çalışıldığı, bu çerçevede taslak metne ilişkin yabancı misyonlardan katkılarının beklendiği öğrenilmiştir. Müşavirliğimizce yapılan incelemede, başta şirket kurmak, teşvik sistemini güncellemek olmak üzere yabancı yatırım ile ilgili birçok hususun daha liberal hale getirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Rapor tarihi itibarıyla keyfiyet belirtilen şekilde olduğundan rapordaki ilgili kısımlar halihazırda geçerli olan mevzuata göre sunulmaktadır.)

Moğolistan'da yabancı yatırım ilişkileri 3 Ekim 2013 tarihli Yatırım Kanununa göre düzenlenmektedir. 2013 yılında Moğolistan Hükümeti, hem 1993 tarihli eski Yatırım Kanunu'nu hem de 2012'nin Stratejik Sektörleri Yasası'nın yerini alan yeni bir yatırım kanununu kabul etti. Bu Yatırım Kanunu, aşağıda belirtilen hususlara odaklanmaktadır:

- Piyasaya girmek ve yerel bir şirket satın almak için onay bulunmamakta,
- Yabancı ve yerli yatırımcılar arasında ayırım gözetilmemekte,
- Hızlı kayıt süreci,
- İstikrar garantileri- Vergi istikrar belgesinin sağlanması,
- Yatırım dostu ve esnek koşullar.

Yatırım kanunu; vergi muafiyetleri, vergi kredileri, daha uzun vadeli toprağa sahip olma, yabancı çalışan kotasının artırılması, basitleştirilmiş vize düzenlemeleri gibi teşvikler sağlamaktadır. Yalnızca yabancı devlete ait kuruluşlar (madencilik, medya ve iletişim veya finans sektörlerinde en az %34 oranında mülkiyete sahip olanlar) resmi bir hükümet temsilcisinden onay almalıdır. Yatırım Kanunu'nda, yabancı bir devletin %50'yi aşan doğrudan veya dolaylı sahip olduğu kuruluşu, yabancı devlete ait bir kuruluş olarak nitelendirilmektedir.

Diğer taraftan, 28 Ocak 2010 tarihli Moğolistan'ın İmtiyazlar Kanunu'nun amacı, yatırımcılara devlet ve yerel mülkler üzerinde imtiyazlar verilmesi, imtiyaz sözleşmelerinin sonuçlandırılması, gözden geçirilmesi ve feshi, imtiyaz anlaşmaları ve uyuşmazlıkların çözümü konularında ihale düzenlenmesi ile ilgili hususları düzenlemektir.

Bununla birlikte, Kamu-Özel Ortaklık (PPP) Stratejisi, aşağıdaki konulara yoğunlaşmaktadır:

- Hükümet tarafından önceliklendirilen projelerin uygulanmasını çekmek ve desteklemek,
- Özel sektörün kaynaklarına, teknolojisine ve yönetim yeteneklerine bağlı olarak ekonominin büyümesini yoğunlaştırmak,
- Özel sektörün hükümetin yatırım politikası ve stratejisine katılımını artırarak ekonomiyi serbestleştirmek.

2013 yılı Eylül ayında Moğolistan Hükümeti, “İmtiyaz / PPP projelerinin listesi” hakkındaki 317 sayılı Kararı onaylamıştır. Belirlenen imtiyaz sektörleri aşağıdaki gibidir:

• Altyapı ve İnşaat projeleri	• Çevre sektörü projeleri
• Otoyol projeleri	• Eğitim projeleri
• Havaalanı projeleri	• Sağlık, sanat, spor ve turizm projeleri
• Enerji sektörü projeleri	• Demiryolu projeleri

Moğolistan, 29 ülkeyle “Çifte Vergilendirme Önleme Anlaşması”, 24 ülkeyle “Ticaret ve Ekonomi Genel Anlaşması” ve 42 ülkeyle “Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması” ikili anlaşmalarını imzalamıştır.

1.2. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

i)Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

7 Haziran 2002 tarihli Moğolistan Arsa Kanunlarına göre arsa sadece Moğolistan vatandaşlarının mülkiyetine verilebilmektedir. Bu nedenle yabancı uyruklu kişi arsa alamaz ama Moğolistan sınırları içinde istediği gayrimenkulü edinebilir. Buna karşılık anlaşmaya dayalı arsa kullanımı açıktır. Örneğin Moğolistan Yatırım yasası 12. maddesinde yatırıma yönelik vergi dışı destekler bölümünde “...yatırımcıya arsanın 60 yıl kadar süre ile anlaşmaya dayalı olarak zimmetlenmesine ve kullandırılmasına müsaade edilir, bu süre anlaşma çerçevesinde bir defaya mahsus olarak 40 yıl daha uzatılabilir” denilmektedir.

ii)Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

Yatırım Kanunun 3.1.2. maddesine göre “bir yatırımcı”, Moğolistan’a yatırım yapan yabancı ve yerel yatırımcı anlamına gelmektedir. Bu çerçevede, yabancı sermayeli şirketlere veya yatırımcılara ekstra bir ayrımcılıkta bulunulmamaktadır.

2. Yatırım Teşvik Mevzuatı

Yatırım Kanunu, vergi, arazi, serbest bölgeler ve yabancı işgücü kullanımı ile ilgili mevzuat yoluyla sağlanabilecek yatırımlara yönelik bir dizi teşvik sunmaktadır. İstikrar sertifikaları ve yatırım sözleşmeleri olmak üzere iki ana destek türü vardır.

Vergi istikrar sertifikaları: Ulusal Kalkınma Ajansı tarafından yatırım büyüklüğü veya yeri ile ilgili belirli kriterleri karşılayan yatırımcılara verilir. Sertifika, kurumlar vergisi, KDV, gümrük vergisi ve maden kaynakları telif haklarının geçerli oranlarını 5 ila 18 yıl arasında belirli bir süre boyunca korur. Bu oranlar yatırımcılara daha elverişli olacak şekilde değiştirilirse, yatırımcı bu tercih edilen oranları seçebilir.

Yatırım sözleşmeleri: 500 milyar MNT'yi aşan yatırımlar için ihraç edilmiştir. Vergi istikrarının yanı sıra ek finansal teşvikler ve faydalar konusunda müzakere etme imkânı da sağlarlar. Vergi istikrar sertifikaları için geçerli sürelerden az olmamak üzere geçerli olabilirler.

Şekil 3 Yatırım teşvikleri ve sunduğu avantajlar

Yatırım sözleşmesi	•500 milyar MNT üstü yatırımcılar
Vergi istikrar sertifikası	•KDV, Kurumlar vergisi, Gümrük vergisi, Royalty (Stok kullanım vergisi)
Serbest ekonomik bölgeler	•İlk 5 yıl vergi muafiyeti
Küçük ve orta ölçekli işletmeler	•Gümrük vergisi ve KDV muafiyeti

Aşağıda durumlarda ithal makine ve teçhizat, inşaat süresi boyunca gümrük vergilerinden muaf tutulabilir ve KDV "0" a kadar uygulanabilir:

- İnşaat malzemeleri, petrol, tarımsal işleme ve ihracat ürünleri için fabrika inşaatı,
- Nano, biyo ve yenilikçi (innovasyon) teknolojiler içeren ürünler için bir tesisin inşası,
- Enerji santralleri ve demiryolları inşaatı.

3 Ekim 2013 tarihli Yatırım Kanununa göre yatırımcıya sağlanacak yatırım destekleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Yatırım Destekleri

Yatırımları destekleme şekilleri (10. madde)

10.1. Yatırımcılara verilecek yatırım destekleri, vergi ve vergi dışı olarak ikiye ayrılır:

a) Yatırımcıya vergi desteği (11. madde)

11.1. Yatırımcıya aşağıdaki şekillerde vergi desteği sağlanır:

- 11.1.1. Vergiden muaf tutmak,
 - 11.1.2. Vergi teşviki sağlamak,
 - 11.1.3. Vergilendirilebilir gelirden düşülecek amortisman giderini, hızlandırılmış metotlar ile hesaplamak,
 - 11.1.4. Gelecekteki gelire aktararak vergiye tabi gelirden mahsup edilmek üzere zararı hesaplamak,
 - 11.1.5. Çalışanın eğitim giderini vergiye tabi gelirden düşmek.
- 11.2. Aşağıda belirtilen durumlarda; ithal edilen makine ve teknik teçhizat gümrük vergisinden muaf tutulabilir ve inşaat işleri sırasında KDV oranı sıfır olabilir:
- 11.2.1. İnşaat malzemeleri, petrol, tarımsal işleme ve ihracat ürünlerine yönelik fabrika kurmak,
 - 11.2.2. Nano, biyo ve yeni teknoloji içeren tesisler kurmak,
 - 11.2.3. Enerji santrali ve demir yolu inşa etmek.
- 11.3. Bu Kanunun 11.1 ve 11.2 nci maddelerinde belirtilen yatırımcılara yönelik destekler, vergi mevzuatına göre düzenlenir.

b) Yatırıma yönelik vergi dışı destekler (12. madde)

- 12.1. Yatırımcılar vergi dışı yatırım desteklerini aşağıdaki şekilde edinebilir:
- 12.1.1. Sözleşmeye bağlı olarak 60 yıla kadar süre ile arsa kiralamak ve kullanmak, sözleşmenin asli şartı altında sözleşme süresini bir defaya mahsus 40 yıl daha uzatmak,
 - 12.1.2. Serbest bölge, sanayi, teknolojik park alanında faaliyet gösterecek yatırımcıyı desteklemek, kayıt ve kontrollü geçişlerde imtiyazlı şekilde hizmet vermek,
 - 12.1.3. Altyapı, bilim ve eğitim sektöründeki projeleri gerçekleştirmeye yönelik destek vermek, yabancı işgücü ve uzmanların sayısını arttırmak, işçi için ödenmesi gereken ücretten muaf tutmak ve gerekli izinleri imtiyazlı şekilde vermek,
 - 12.1.4. Yenilik içeren projeleri finanse etme konusunda destek vermek, ihracata yönelik yenilikçi ürünlerinin üretiminin finansmanında garanti vermek,
 - 12.1.5. Moğolistan'a yatırım yapan yabancı yatırımcılara ve aile üyelerine Moğolistan'ın yürürlükteki yasaları çerçevesinde çoklu giriş-çıkış vizesi ve oturma iznini vermek,
 - 12.1.6. Yürürlükteki yasalarda belirtilen diğer destekler.

- 12.2. Vergi dışı yatırım destekleri; Arsa Kanunu, Serbest Bölge Kanunu, Sanayi ve Teknoloji

Parklarının Yasal Statüsü Hakkında Kanun, Yenilik (İnovasyon) Kanunu, İşgücünü Yurtdışına Gönderme, Yurtdışından İşgücü, Uzman Almaya İlişkin Kanun ve diğer hukuki mevzuat uyarınca düzenlenir.

C. MOĞOLİSTAN'DAKİ YATIRIMLAR

Moğolistan'da 2025 yılı birinci çeyreği itibarıyla 2347 yabancı firma faaliyet göstermektedir. Söz konusu firmaların sektörlere göre dağılımı aşağıdaki tabloda bulunmaktadır.

Sektör – Alt sektör	Firma Sayısı
Ücret veya sözleşme temelinde toptan satış	828
İş destek hizmet faaliyetleri (b.y.s.) Devletin yönetimi ve toplumun ekonomik ve sosyal politikası	116
Diğer madencilik ve taş ocakçılığı için destek faaliyetleri	103
Diğer kara taşımacılığı	76
Bina inşaatı	70
Diğer uzmanlaşmış toptan satış	60
Diğer mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (b.y.s.)	54
Makine, ekipman ve sarf malzemelerinin toptan satışı	50
Yönetim danışmanlığı faaliyetleri	46
Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık	46
Restoranlar ve mobil yemek hizmeti faaliyetleri	45
Pazar araştırması ve kamuoyu yoklaması	43
Ekstraterritorial örgütlerin ve organların faaliyetleri	38
Bina tamamlama ve bitirme	35
Motorlu taşıt parçaları ve aksesuarlarının satışı	33
Kendi veya kiralanmış mülkü olan gayrimenkul faaliyetleri	31
Seyahat acentesi ve tur operatörü faaliyetleri	29
Motorlu taşıtların bakımı ve onarımı	26
Etin işlenmesi ve saklanması	25
Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, b.y.s. Temel demir ve çelik imalatı	24
Uzmanlaşmış mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende satışı	21
Uranyum ve toryum cevheri madenciliği	19
Kimyasal ve gübre mineralleri madenciliği	18
Taşımacılık için destek faaliyetleri	18
Yol ve demir yolu inşaatı	17
Elektrik, sıhhi tesisat ve diğer inşaat kurulum faaliyetleri	17
Uzmanlaşmış mağazalardaki diğer malların perakende satışı	17
Taş kömürü madenciliği	16
Motorlu taşıt satışı	16
Diğer eğitim	14
Uzmanlaşmamış toptan ticaret	13
Diğer üyelik örgütlerinin faaliyetleri	13

Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler	12
Vakıflar, fonlar ve benzeri finansal kuruluşlar	12
Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralınması ve leasingi	12
Ofis idari ve destek faaliyetleri	12
Demir cevheri madenciliği	11
Tekstil ürünlerinin eğirilmesi, dokunması ve bitirilmesi	11
Ücret veya sözleşme esasına göre gayrimenkul faaliyetleri	11
Tahıl (pirinç hariç), baklagiller ve yağlı tohum yetiştiriciliği	10
Kısa süreli konaklama faaliyetleri	10
Hastane faaliyetleri	10
Uzmanlaşmış mağazalarda diğer ev ekipmanlarının perakende satışı	9
Ahşap, mantar, hasır ve örgü malzemeleri ürünleri imalatı	8
Gıda, içecek ve tütün toptan satışı	8
Sigorta ve emeklilik fonlama faaliyetleri hariç diğer finansal hizmet faaliyetleri	8
Hukuki faaliyetler	8
Doğa bilimleri ve mühendislik üzerine araştırma ve deneysel geliştirme	7
Motorlu taşıtların kiralınması ve leasingi	7
Diğer kişisel hizmet faaliyetleri	7
Üretilen metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı	6
Tarımsal hammaddelerin ve canlı hayvanların toptan satışı	6
Mağazalar, tezgahlar veya pazarlar dışında perakende ticaret	6
Mahsul üretimi için destek faaliyetleri	5
Taş, kum ve kil ocağı işletmeciliği	5
Petrol ve doğal gaz çıkarma için destek faaliyetleri	5
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	5
Plastik ürünlerin imalatı	5
Metal dökümü	5
Diğer uzmanlaşmış inşaat faaliyetleri	5
Ev eşyalarının toptan satışı	5
Sigorta ve emeklilik fonlama faaliyetleri hariç finansal hizmet faaliyetlerine yardımcı faaliyetler	5
Teknik test ve analiz	5
Ortaöğretim	5
Sığır ve manda yetiştiriciliği	4
Diğer tekstil ürünlerinin imalatı	4
Yıkım ve saha hazırlama	4
Diğer insan sağlığı faaliyetleri	4
Karma çiftçilik	3
Linyit madenciliği	3
Baskı ve baskıyla ilgili servis faaliyetleri	3
Temel değerli ve diğer demir dışı metallerin imalatı	3
Uzmanlaşmamış mağazalarda perakende satış	3
Uzmanlaşmış mağazalarda otomotiv yakıtının perakende satışı	3
Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler; web portalları	3
Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı	3

Sosyal bilimler ve beşeri bilimler üzerine araştırma ve deneysel geliştirme	3
Diğer rezervasyon hizmeti ve ilgili faaliyetler	3
Yükseköğretim	3
Eğitim destek faaliyetleri	3
Ormancılık ve diğer ormancılık faaliyetleri	2
Ham petrol çıkarma	2
Süt ürünleri imalatı	2
Diğer gıda ürünlerinin imalatı	2
İçeceklerin imalatı	2
Derinin tabaklanması ve işlenmesi; bavul, çanta, eyer ve koşum takımı imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması	2
Diğer kimyasal ürünlerin imalatı	2
Yapısal metal ürünleri, tanklar, rezervuarlar ve buhar jeneratörleri imalatı	2
Diğer fabrikasyon metal ürünleri imalatı; metal işleme hizmet faaliyetleri	2
Mobilya imalatı	2
Diğer imalat (b.y.s.)	2
Malzeme geri kazanımı	2
Kültür ve eğlence perakende satışı uzmanlaşmış mağazalardaki mallar	2
Kitap, süreli yayın ve diğer yayıncılık faaliyetleri	2
Fon yönetimi faaliyetleri	2
Fotoğrafçılık faaliyetleri	2
Kişisel ve ev eşyalarının kiralanması ve leasingi	2
Güvenlik sistemleri hizmet faaliyetleri	2
Temizlik faaliyetleri	2
Peyzaj bakımı ve onarım hizmet faaliyetleri	2
Kongre ve ticaret fuarlarının organizasyonu	2
Yaratıcı, sanat ve eğlence faaliyetleri	2
Bilgisayar ve iletişim ekipmanlarının onarımı	2
Üzüm yetiştiriciliği	1
Bitkisel ve hayvansal yağların ve katı yağların imalatı	1
Tahıl değirmeni ürünlerinin imalatı, nişastalar ve nişasta ürünleri	1
Tütün ürünlerinin imalatı	1
Kürk giyim ürünleri hariç giyim eşyalarının imalatı	1
Temel kimyasallar, gübreler ve azot bileşikler, plastikler ve sentetik kauçukların birincil formlarda imalatı	1
İlaç, tıbbi kimyasal ve botanik ürünlerin imalatı	1
Cam ve cam ürünlerinin imalatı	1
Temel değerli ve diğer demir dışı metallerin imalatı	1
Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı	1
Endüstriyel makine ve ekipmanların kurulumu	1
Elektrik enerjisi üretimi, iletimi ve dağıtımı	1
Kamu hizmetleri projelerinin inşaatı	1
Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarlarının satışı, bakımı ve onarımı	1
Tezgahlar ve pazarlar aracılığıyla perakende satış	1
Yolcu hava taşımacılığı	1

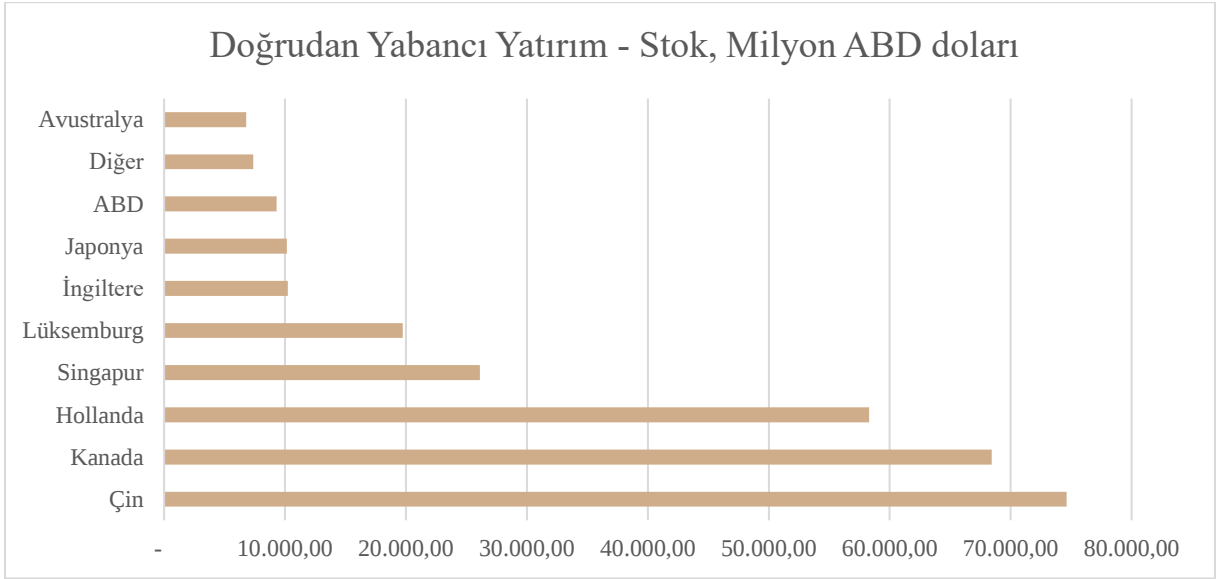

Etkinlik ikramı ve diğer yemek hizmeti faaliyetleri	1
Sinema filmi, video ve televizyon programı faaliyetleri	1
Ses kaydı ve müzik yayıncılık faaliyetleri	1
Sigorta	1
Genel merkez faaliyetleri	1
Uzmanlaşmış tasarım faaliyetleri	1
İş bulma ajanslarının faaliyetleri	1
Diğer insan kaynakları sağlama	1
Özel güvenlik faaliyetleri	1
Tıbbi ve diş hekimliği uygulamaları faaliyetleri	1

Moğolistan Merkez Bankası'nın 2024 yıl sonu verilerine göre Moğolistan'daki doğrudan yabancı yatırım (DYY) stoku, 33,06 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır.

Ülkeye kümülatif olarak yapılan yabancı yatırıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır.

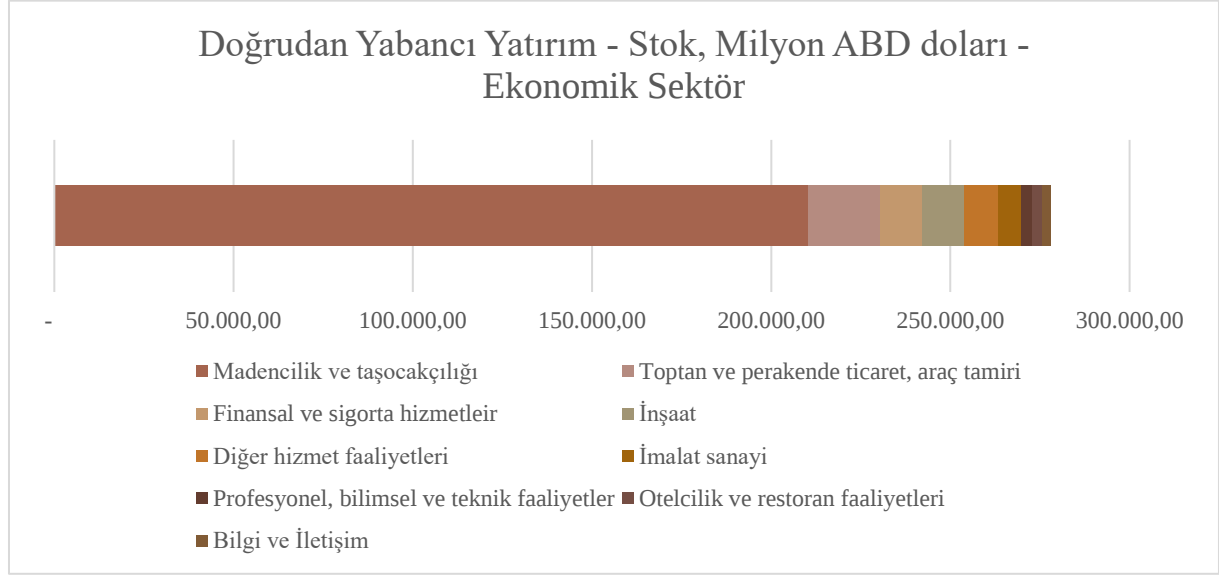
Grafik 2 Ülkelerin Moğolistan'daki DYY Stok Değerleri, Stok, 2024 sonu itibarıyla

Moğolistan'a yapılan DYY, madencilik ve taş ocakçılığı sektöründe yoğunlaşmaktadır. Madencilik ve taş ocakçılığı sektörünün 2024 yılı sonu itibarıyla DYY stoku içerisindeki payı %75,5 olmuştur. DYY stokunda diğer önemli sektörler toptan ve perakende ticaret, bankacılık & sigortacılık faaliyetleri, inşaat ve imalat, profesyonel, bilimsel ve teknik faaliyetler ile otelcilik ve restoran faaliyetleri sektörleridir.

Aşağıda yer verilen grafikten de görüleceği üzere, Moğolistan'ın yatırım alanlarının farklılaştırılmasına ihtiyacı bulunmaktadır. Ekonominin genelinde olduğu gibi DYY'de belirleyici sektör madencilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemiz Moğolistan'a yapılan yatırımlarda 199,27 milyon ABD doları stok ile 29'uncu sırada gelmektedir.

Grafik 3 Sektörel Bazda Moğolistan DYY Stok Değerleri ve Payları- 2024 Yıl Sonu¹⁰

D. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

1. İş Kültürü

Moğolistan piyasasına girmek için pazar araştırması ve yazışmalar yapıldıktan sonrasında yerinde ziyaret ve yüz yüze görüşme yapmak çok önemlidir.

Her şeyden önce, ilk defa yapılacak ihracatta mümkün olduğunca, peşin ödeme ya da akreditifli (özellikle gayri kabili rücu ve teyitli akreditif) ödeme yöntemlerinin tercih edilmesi, mal mukabili ve sigorta kapsamına alınmamış ihracat için güven temin edilmedikçe yüksek tutarlı sözleşmeler yapılmaması firmalarımıza tavsiye edilmektedir.

Bununla birlikte, kimi zamanlar sahte şirketler tarafından firmalarımıza alım talepleri gelebilmektedir. Dolayısıyla, ithalat talebi ulaştığında firmalarımızın kontrol etmeleri gereken ilk husus karşı tarafta “gerçekten var olan” bir şirketin olup olmadığıdır. Bu çerçevede, ticaret sicil kaydı, vergi numarası, firma adresi, posta kodu, web ve e-posta adresi, telefon numarası gibi bazı temel bilgilerin karşı taraftan talep edilmesi ve bu bilgilerin mümkün olduğunca teyit edilmeye çalışılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, iletişimde olunan şirkete ilişkin hissedar, yetkili kişi ve faaliyet alanı gibi bilgiler, Moğolistan Devlet Kayıtlar Genel Müdürlüğü’nün Tüzel Kişilik Kayıt Sistemi¹¹ aracılığıyla teyit edilmelidir.

İhracat için gerekli işlemlere başlamadan önce ise ihracatçı ve ithalatçının sorumluluklarını belirten **yazılı bir sözleşme** imzalanması hem ayrıntılarla ilgili muhtemel yanlış anlaşılmalara asgari düzeye indirmek hem de riskleri azaltmak bakımından önem taşımaktadır. Sözleşme ile satıcının sözleşme konusu malı hazırlayıp sevk etmesi ve karşılığında ödemenin ne şekilde yapılacağı, risklerin karşılıklı olarak nasıl paylaşılacağı, ortaya çıkması muhtemel bir uyuşmazlığın çözülmesinde izlenecek usul ve esaslar gibi hususların belirlenmesi gerekmektedir. Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC)’nin KOBİ nitelikli firmalara

¹⁰ Moğolistan Merkez Bankası, <https://stat.mongolbank.mn/?lang=en>

¹¹ Tüzel Kişilik Kayıt Sistemi Sorgulama Sayfası: <http://opendata.burtgel.gov.mn/les>

yol gösterici olması için hazırladığı “Model Contracts For Small Firms” adlı çalışmaya internet adresinden erişim sağlanabilmektedir.

Genel anlamda Moğolistan doğrudan yabancı yatırım çekmeye çalışan bir ülkedir. Ancak iş dünyasında yatırım anlayışı biraz farklıdır. Ülkede yatırım yapmak isteyenlerin önemli kısmı mali yeterlilik ve finansman bulmada sıkıntılar yaşamaktadır. Özellikle başkentte arsası olanlar, yabancı bir yatırımcı ile iş yapmak istediğinde arsa ve ülke içindeki resmi izinlerin alınması ve belgelerin hazırlanması dışında genelde yatırıma ilişkin tüm maliyetlerin yabancı yatırımcı tarafından karşılanmasını isterler. Sonrasında şirket ortaklığında hisse ve kâr payı üzerinden anlaşma arayışlarına girerler. Yatırımcı arayışı içinde olanlar arasında kâğıt üzerinde küçük veya büyük çaplı çizilmiş projesi olanların sayısı fazladır. Bu bakımdan, bu tür konularda anlaşma öncesinde Ticaret Müşavirliğimiz ile temas halinde bulunulmasında fayda görülmektedir.

İkili ticari ilişkilerde tercüman kullanımı gerekebilmektedir. İş çevrelerinde yaygın yabancı dil İngilizce olmakla beraber 40 yaş üstü nüfusun çoğu yabancı dil olarak sadece Rusça bilmektedir. Toplantıya başlarken, bitirirken ya da anlaşmaya varıldığında el sıkışmak adettir. Moğollar, genel anlamda misafirperver bir millettir. Görüşme ve toplantı olumlu veya olumsuz sonuçlansa da misafirlerini yemeğe davet ederler ve yakın bölgedeki Türk anıtlarını (Tonyukuk Anıtı, Göktürk Anıtları) gezdirme ve yabancılara şehir dışı geleneksel Moğol göçebe hayatını göstermeye meraklılardır. Saygı bakımından sunulan ikramlardan az da olsa alıp tatmak gerekir.

Moğolistan’da soyadı olarak baba ismi kullanılmakta olup Moğollara hitap edilirken ilk adlarının kullanılması gerekmektedir. Kartvizitler, yazışmalar da dahil olmak üzere Moğollar, iletişim bilgilerinde isimlerini büyük harfle, soyadı olarak da düşünülebilecek olan baba isimlerinin ise muhatapları tarafından kullanılmaması için genelde sadece baş harfini yazmaktadırlar.

İş görüşmelerinin devamındaki yemekli ortamda içki içme ve kadeh tokuşturma kültürü yaygındır. Ancak, ziyaret öncesinde içki kullanımı ve helal yeme-içme hususlarının belirtilmesi durumunda damak tadı ve yemek kültürüne uygun yer seçme konusunda titiz davranırlar ve saygı duyarlar.

Kamu ihalelerinde bazı durumlarda sadece ülke içindeki firmaların katılımı zorunlu kılınmakta ve daha sonrasında ihaleyi kazanan Moğol firmalar alınan işi, alt yüklenici olarak yabancı firmalara yaptırabilmektedirler. Moğol firmalar ile ortak ihalelere girmek, ihaleyi kazanmak açısından kolaylaştırıcı bir etken olarak ön plana çıkmaktadır.

Kartvizitlerin bir yüzünün İngilizce bastırılması uygun olacaktır. Kartviziti genellikle iki el ile vermek, karşı tarafa duyulan saygı ifadesi olarak kabul edilmektedir.

Moğolistan piyasasında Türk ürünlerinin itibarı, tüketiciler ve ticaret erbabları nezdinde yüksektir. Ülkedeki tüccarlar, ucuz Çin malından kaçınarak Türkiye’den mal alımını tercih etmektedirler. Genellikle ödeme konusunda esneklik arayışı içindedirler. Böyle bir durumda, firmalarımızın alacaklarını garantiye alacak ödeme şekillerini tercih etmeleri uygun olacaktır.

Moğollar kültürlü, iyi giyinen, nazik, saygılı insanlardır. Pazarlık kültürü genellikle yoktur. Özellikle alışveriş merkezlerinde, mağazalarda etiket fiyatını söylerler, indirim ve pazarlık yapmazlar. Pazarlarda indirim talebi iyi karşılanmasa da az miktarda indirim yaparlar.

2. Bankacılık

3.1. Bankalar ve Ödeme Sistemleri

Moğolistan Merkez Bankası, Moğolistan topraklarında Devlet para politikasını uygulamaya yetkili makamdır. Moğolistan Merkez Bankası, Moğolistan Bankası (Bank of Mongolia) olarak adlandırılmaktadır. Bankanın temel amacı, ulusal para birimi olan Tugrik'in istikrarını sağlamaktır.

Şu anda Moğolistan Bankası, devlet para politikasını uygulamakta ve ticari bankaların faaliyetlerini izlemektedir.

Moğolistan'da faaliyetlerine devam eden 11 ticari banka bulunmakta olup Ulaanbaatar City Bank, 29 Haziran 2020 tarihinde Trade and Development Bank (TDB) ile birleşmiştir. 25 Ağustos 2021 tarihinde ise TransBank adı altında TransBank ve Credit Bank birleşmiştir. Moğolistan'daki bankalar;

1. <u>Trade and Development Bank</u>	5. <u>State Bank</u>	8. <u>Chinggis Khaan Bank</u>
2. <u>Golomt Bank</u>	6. <u>Capitron Bank</u>	9. <u>Arig Bank</u>
3. <u>Xacbank</u>	7. <u>National Investment Bank of</u>	10. <u>TransBank</u>
4. <u>Khan Bank</u>	<u>Mongolia</u>	11. <u>Bogd Bank</u>

Buradaki bankaların yanı sıra, Moğolistan Hükümeti tarafından 20 Temmuz 2010'da kurulmasına karar verilen The Development Bank of Mongolia (DBM-Moğolistan Kalkınma Bankası), 12 Mayıs 2011'de faaliyetlerine başlamıştır (<https://www.dbm.mn/>).

Moğolistan Parlamentosu, 10 Şubat 2011'de Moğolistan Kalkınma Bankası'nı kâr amacı gütmeyen, yasal ve devlet kurumu olarak belirleyen ve özellikle Moğolistan'ın kalkınması için büyük ölçekli proje ve programların finansmanını sağlamaya yönelik bir Moğolistan Kalkınma Bankası Yasasını onayladı. Söz konusu bankanın ismi ve yapısının, 23 Nisan 2025 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından sunulan yasa tasarısı ile İhracat – İthalat Kredi Bankası olacak şekilde değiştirilmesi gündemde bulunmaktadır.

Moğolistan'ın ödeme sistemi üç alt sistemden oluşur¹²: 1) Yüksek değerli ödemeler için Gerçek Zamanlı Brüt Ödeme sistemi (RTGS), 2) Düşük değerli ödemeler için Otomatik Takas Odası sistemi (ACH +) ve 3) Bankalar arası ödeme kartı sistemi.

Büyük değerli işlemler için gerçek zamanlı brüt takas (RTGS) sistemi, katılımcıların işlem başına Moğolistan Bankası Başkanı tarafından onaylanan 3 milyon MNT'nin üzerinde para transfer etmesini sağlar ve sistem işlemleri gerçek zamanlı olarak aktarır.

Otomatik Takas Odası (ACH +) sistemi, işlem başına 3 milyon MNT veya daha az tutarda düşük değerli ödemeleri aktarır. Sistem aynı zamanda katılımcıların 7 gün 24 saat gerçek zamanlı ve sürekli olarak veya belirli bir zaman aralığında gönderilen ve alınan toplu ödemeler yoluyla işlem gönderip almasına olanak tanır. İşlemler daha sonra ACH + sisteminde net bazda denkleştirilir ve nihai mutabakat, işlemin düştüğü takas seansına bağlı olarak aynı iş günü veya ertesi gün RTGS sisteminde gerçekleşir.

Bankalar arası kart işlemleri de Moğolistan Bankası altyapısı Ulusal Elektronik İşlem Merkezi (NETC) üzerinden işlenmekte olup, katılımcılar arasındaki ödemeler net bazda denkleştirilirken, nihai ödeme takip eden iş günü RTGS sisteminde gerçekleşir ve sonuçlar daha sonra sistem katılımcılarının merkez bankasında tutulan hesaplarına yansıtılır.

¹² <https://www.mongolbank.mn/eng/listpaymentsystem.aspx>

Moğolistan Bankasının Ulusal Elektronik İşlem Merkezi (NETC), doğrudan katılımcıların kart işlemlerinin takasından sorumluyken, dolaylı katılımcıların kart işlemlerinin takasından Trade and Development Bank sorumludur.

Moğolistan'da kullanılan ödeme araçları ve kanalları:

- Nakit
- İnternet bankacılığı
- Ödeme emirleri ve faturalar
- Mobil bankacılık
- Ödeme kartları
- Havale
- Elektronik para
- Faturalama

Diğer taraftan, ödeme sistemleri, ulusal ödeme sistemi konseyi, lisanslı ödeme hizmet sağlayıcıları gibi hususlarda detaylı bilgilere erişmek için [tıklayınız](#).

3.2. Mali Düzenleme Komisyonu

Mali Düzenleme Komisyonu, finansal pazarın istikrarını sağlamak, finansal hizmetleri düzenlemek, yürürlükteki yasalara uygunluğu denetlemek ve yatırımcıların ve müşterilerin çıkarlarını korumaktan sorumlu bir devlet organıdır.

Komite ayrıca her yıl ilgili hukukun uygulanması ve faaliyetleri hakkında Moğolistan Meclisine rapor vermektedir. Komite ilk olarak, Moğolistan Bankası'nın faaliyet alanına giren bankalar hariç diğer finans sektörlerini, menkul kıymetler, sigorta ve mikro finans sektörlerine ilişkin piyasayı düzenlemek için kurulmuştur. Ancak, gelişen piyasa ilişkileri nedeniyle Menkul Kıymetler, Kredi Sigortası Kanunu, Kredi Garanti Fonu, Hayvan Endeksli Sigorta Hukuku ve Tarım Borsa İşlemleri gibi yeni düzenleyici çerçeve faaliyetleri de dahil edilmiştir (<http://www.frc.mn/>).

Moğolistan ekonomisi üzerinde dış baskı yavaş yavaş artmaktadır. 2020 yılının Temmuz ayından bu yana istikrarlı (neredeyse hiç değişmeyen) seyreden MNT döviz kuru, ihracattaki yavaşlama ve ithalat talebindeki artış nedeniyle 2022 yılının Şubat ayı ortasından itibaren zayıflamaya başladı. Buna karşılık, Merkez Bankası döviz piyasasına oldukça aktif bir şekilde müdahale etmeye başladı.

2022 yılının özellikle Şubat ayı sonlarından itibaren Moğolistan'ın ticari bankaları, ülkenin Kovid-19 salgını ve Rusya ile Ukrayna arasında devam eden savaş ve azalan döviz rezervleri nedeniyle döviz işlemlerine sınırlamalar getirdi.

Merkez Bankası verilerine göre, Moğolistan'ın resmi döviz rezervleri 2021 Nisan sonunda 4,9 milyar dolar ile tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmışken, Nisan 2022 başında 2021'in sonuna göre 1,2 milyar dolar düşüşle 3,3 milyar ABD dolarına düşmüştür.

Döviz rezervlerindeki düşüşün esas sebepleri, büyük olasılıkla bu yılın başından bu yana ithalatta yüzde 40'lık bir artışın sonucu olması ve Çin tarafından alınan Kovid-19 kısıtlamalarının, dünya pazarındaki yüksek hammadde fiyatlarına rağmen ülkenin ana ihracat ürünü olan kömürün çoğunu ihraç etmesini engellemesidir. Ayrıca, Rusya ile Ukrayna arasında şubat ayı sonlarında başlayan durum nedeniyle dış ortamdaki belirsizlik kötüleşmektedir. Buna bağlı olarak Moğol Tugrik'inin resmi döviz rezervleri ve döviz kuru üzerinde baskı oluşmaktadır.

24 Şubat 2022 tarihinde Rusya ve Ukrayna arasındaki ihtilafın başlamasından itibaren, Moğolistan'ın ticari bankaları günlük ABD doları işlem hacmine beklenmedik sınırlamalar getirmiştir.

Merkez Bankası, ABD doları işlemlerinin sınırlandırılmasının Moğolistan Merkez Bankası (Bank of Mongolia) tarafından değil, piyasada döviz arzının olmaması nedeniyle ticari bankaların kendileri tarafından yapıldığını açıklamıştır.

Döviz transferlerinde ve çekimlerinde sınırlamalar getirilmesi neticesinde ihracat yapan bazı firmalarımızın alacaklarında gecikmeler meydana gelmiştir.

Uluslararası krizin neden olduğu temel emtia fiyatlarındaki artışın ve kıtlığın önlenmesi ve bunların etkisinin azaltılmasına ilişkin yasayla bağlantılı olarak, Moğolistan Parlemontosu (Büyük Khural), Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesiyle Mücadele Yasasında bazı değişiklikler yaptı.

Güncel ve geçmiş resmi Döviz Kurlarına erişmek için [tıklayınız](#).

3. Vizeler

3.1. Çalışma Vizesi

Çalışma izin alma süreci için başvuru merci, Moğolistan Hükümet Uygulama Ajansı Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü'dür.

Çalışma izni alma aşamaları ve hizmet türleri:

1. Ön çalışma izni -DAVETİYE
2. Çalışma izni- İZİN
3. Moğolistan'da çalışma izin belgesi- BELGE
4. Çalışma izin süresinin uzatılması- UZATMA
5. Çalışma izin süresinin sonlandırılması- KAYIT SİLME
6. Çalışma izin ücretinin iadesi
7. Moğolistan'da çalıştığına veya daha önce çalıştığına dair BELGE almak

Moğolistan İş Göçü Yasası (İGY), 1 Temmuz 2022'de yürürlüğe girmiştir.

İGY aşağıdaki hususlar için geçerlidir:

- Moğol vatandaşlarının yurtdışında çalışma veya eğitim alma haklarının ve meşru menfaatlerinin korunmasına ve
- Moğolistan'da yabancı uyruklu ve vatansız kişileri çalıştırma izniyle ilgili hususlar.

Moğolistan'da çalışma vizesi ile çalışan yabancıların İGY'de belirtilen çalışma iznini almaları gerekmektedir.

İGY'de, yabancı bir vatandaş veya vatansız bir kişinin Moğolistan topraklarında yaptığı iş veya sağlanan hizmetlerle bağlantılı olarak ortaya çıkan iş ilişkilerinin Moğolistan İş Kanunu ile düzenleneceği açıkça belirtilmektedir.

Yabancı Vatandaşların Hukuki Statüsüne Dair Kanun, çalışma izni olan yabancılara verilen vize ve oturma izinlerini düzenlemektedir.

İşçi aracılık izinlerine ilişkin ilişkiler, bu kanun ve İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Kanunu ile düzenlenir.

Yeni tanımlanan terimler ve tanımlar

1. Yabancı işçi: Moğolistan'da çalışan veya staj yapan yabancı vatandaş veya vatansız kişi.
2. Araculucu: Aracılık hizmetleri sağlamak için lisanslı kar amacı güden kişi/kuruluş.

Moğolistan'da ilk kez yabancı işçiler için iş türleri sınıflandırması yapılmış ve yöneticilik, yürütücülük ve yardımcılık şeklinde düzenlenmiştir.

Moğolistan'da yabancı işçiler için üç tür görevlendirme türü vardır: yönetim, icra ve yardımcı

Yönetici pozisyonu

1. Yabancı sermayeli bir şirketin Genel Müdürü, CEO, yabancı yatırımcı ve yabancı yatırımcı temsilcisi;
2. Bir ticari işletme veya kuruluşun Yönetim Kurulu Başkanı, üyesi ve CEO'su;
3. Uluslararası ve yabancı sivil toplum kuruluşlarının şube ve temsilciliklerinin yöneticisi.

İcra/Yürütücü pozisyonu

4. Uluslararası ve yabancı sivil toplum kuruluşlarının şube ve temsilciliklerinin çalışanları ve gönüllüleri;
5. Hükümet ve devlet kurumları arasındaki anlaşmalara uygun olarak bilim, eğitim, sağlık, kültür ve spor alanlarında çalışacak uzmanlar;
6. Moğolistan Hükümeti tarafından atanan uzman kişiler;
7. Sağlık hizmetleri sunan tıp uzmanları;
8. Moğolistan'da sadece yatırım ve geliştirme sözleşmesinde belirtilen süre boyunca çalışacak yüksek nitelikli mühendis ve yurtdışından eşdeğer bir çalışan;
9. Bilim ve araştırma kurumlarının lisans ve yüksek öğrenim derecesine sahip çalışanları, eğitim kurumlarının her kademesinde görev yapan öğretmenler;
10. Kültür ve spor organizasyonlarında çalışan profesyonel öğretmenler, antrenörler ve uzmanlar.

Yardımcı pozisyon

11. Ülkenin yetkili bir makamından veya Moğolistan'da tanınan, uzmanlık teknik ve mesleki eğitim aldıklarını kanıtlayan sertifika, diploma veya mesleki sertifikaya sahip çalışanlar;
12. Moğolistan'da 6 aya kadar çalışacak mevsimlik işçiler.

Yukarıda belirtilen görevlendirme çerçevesinde;

- 1-8 arası maddelerde yer alan yönetim ve yürütme pozisyonlarında istihdam edilecek yabancı işçiler için işveren, Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü 'ne yabancı işçi çalıştırmak üzere davetiye için başvurur.
- 9-12 arası yönetici ve yardımcı pozisyonlarda istihdam edilecek yabancı işçiler için, iş ilanını istihdam kaydına ve veri tabanına yerleştirilir ve aktif olarak işçi arama başlatmasının üzerinden 14 gün sonra yerel bir çalışanı işe alamazsa, yurtdışından işçi çalıştırma hakkı doğar.
- Yabancı bir işçiyi davet etme izni, işverenin yabancı işçiyi ilan edilen pozisyonda çalıştırabileceği anlamına gelir.
- Reddetmek için bir neden yoksa, Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü yabancı işçi davet etme izninin 3 ay süre ile işverene verecektir. Bu süre, İGY'de belirtilen hüküm ve koşullara uygun olarak bir sefere mahsus 3 aya kadar uzatılabilir.
- Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü, yabancı uyrukluları çalışmaya davet etme ve yabancı işçilerin Moğolistan'da çalışmasına izin verme ile ilgili hizmetleri elektronik bir sistem üzerinden sağlayabilir.

Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü, aşağıdaki hususlar ortaya çıkmışsa işverenlerin yabancı işçi davet etme haklarını 2 yıllık süre ile kısıtlayabilecektir:

- İşveren, Moğolistan'da yabancı uyruklu veya vatansız bir kişiyi çalışma izni olmadan çalıştırıyorsa,
- İşveren, daha önce istihdam edilen yabancı işçiye ödeme yapmamış veya tazminat ödememiş, mağdur etmişse,
- İşveren, İGY uyarınca kayıtlı işsiz kişiyi iş ortamında beraberinde eğitmemişse,
- İşveren, yurtdışından bir işçiyi işe almak için işi yapmak için gereken nitelik ve becerileri abartmış veya işin gerekliliklerini yerine getirmiş bir Moğol vatandaşını makul olmayan bir şekilde reddediyorsa,
- İşveren iş ilanını iş kaydı ve veri tabanına yerleştirdikten sonra 14 gün sonra yabancı işçi, işe davet talep etme yükümlülüğünü yerine getirmemişse,
- İşverenin İGY'de belirtilen raporlarını sahte düzenlediği tespit edilirse,
- İşverenin Moğolistan vizesi veya ikamet izni süresi boyunca yabancı uyrukluyu ilgili merciye kanuna uygun olarak kaydettirmediği ve yabancı vatandaş geri gönderme yükümlülüğünü yerine getirmediyse,
- İşverenin yabancı işçi çalıştırma izni İGY'de belirtilen gerekçelerle iptal edilmişse.

Moğolistan'da yabancı işçiler için çalışma izni

- Yabancı işçiye çalışma izni verilmesi: Yabancı işçi çalıştırma izni almış bir işveren, yabancı işçi adına Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne çalışma izni başvurusunda bulunmalıdır. Bu kurum, yabancı işçilere, işe ve iş sözleşmesinin süresine bağlı olarak bir yıla kadar olarak çalışma izinleri vermektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, yabancı işçilere çalışma izni verilmesine ilişkin mevzuatı onaylamaktadır.
- Çalışma izni: Yabancı işçinin soyadı, adı, uyruğu, istihdam edilecek tüzel kişinin adı, çalışma izni verilen yeri ve süresi gibi bilgileri içerir.
- Yabancı işçinin çalışma izninin uzatılması: Yabancı işçinin çalışma izni ilgili mevzuata göre uzatılabilir. Moğolistan'da yardımcı pozisyonlarda çalışan yabancı işçiler için kesintisiz çalışma süresi izni 5 yılı aşamaz.

Yabancı işçiler için çalışma izninin iptali

Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü, aşağıdaki durumlarda yabancı bir işçinin çalışma iznini iptal eder:

- Yabancı bir çalışanın kusuru ile iş sözleşmesinin feshi yetkili makam kararı ile tespit edilmiş veya iş sözleşmesi feshedilmişse,
- Sağlık muayene ve tanı ile yapacağı iş için sağlık açısından uygun olmadığı tespit edilirse;
- Yabancı işçi işyerini keyfi olarak terk ettiyse,
- Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün izni olmadan başka bir işveren ile anlaşmışsa,
- Sahte belgelerle yabancı çalışanın veri tabanına kayıt olmuşsa,
- Suç işlediği veya suç kaydı tespit edilirse,
- Yabancı işçi çalışma yeteneğini kaybetmişse.

İGY, bir işverenin yabancı çalışma izninin iptali için gerekçeleri açık olarak belirtmesine rağmen, bu izni almak için gerekli belgeleri ve süresi gibi yabancı işçi çalıştırma izni alma ile ilgili düzenlenmeleri belirtmemektedir. Ayrıca, bu iznin yabancı bir işçi çalıştırma izni davetiyesinden nasıl farklı olduğu da belirsizdir.

İş Göçü Yasası'na <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16390388880621> uzantılı bağlantıdan erişim sağlanabilir.

Ön çalışma izni almak için gerekli belgeler¹³:

1. Çalışma izni talep formu (Form 1) ve tüzel kişinin resmi talep yazısı,
2. Hizmet bedelinin ödendiğine dair banka dekontu (25.000 MNT/kişi, Hazine, Sosyal Yardımlaşma Dairesi 100900017002 hesabı),
3. Şirket sicil belgesi,
4. Özel lisans belgesi ve eklerinin kopyası,
5. Hükümet kararıyla işçi kotasından muaf tutulmuşsa ilgili kararın bir kopyası (gerekmesi durumunda),
6. Firmada kaç çalışanın sosyal sigorta primi ödediğini teyit eden bir önceki ayın sosyal sigorta formları ND-7 ve ND-8,
7. İstihdam edilen sektörün ilgili Bakanlığından veya kurumundan resmi yazı,
8. İlgili il ve ilçelerin Çalışma ve Sosyal Yardım Dairelerinden gelen öneri/teklifler,
9. Yabancı bir tüzel kişi ile yapılmış iş sözleşmesi ve Moğolca tercümesi (yeminli tercüme bürosu onaylı),
10. Yabancı çalışanın pasaport fotokopisi,

¹³ Ön çalışma izni veya davetiye almak için bu bölümdeki belgelerin hazırlanarak bilgi sistemine girilmesi ve kâğıt olarak da sunulması gerekmektedir. Bağlantı için: <https://avah.hudulmur-halamj.gov.mn/#/category/4>

11. Yabancı çalışanın mesleki diploması ve sertifikalarının kopyaları ve Moğolca tercümesi (yeminli tercüme bürosu onaylı),

12. Gerekmesi durumunda ilave bilgi ve belge talep edilebilmektedir.

Başvuran şirket tarafından doldurulması gereken formlara aşağıdaki bağlantılardan ulaşabilirsiniz.

[https://hudulmur-halamj.gov.mn:8080/1642043055455mayagt-6_20190306\(1\).pdf](https://hudulmur-halamj.gov.mn:8080/1642043055455mayagt-6_20190306(1).pdf)

[https://hudulmur-halamj.gov.mn:8080/1642043127812mayagt7-0312\(1\).pdf](https://hudulmur-halamj.gov.mn:8080/1642043127812mayagt7-0312(1).pdf)

Çalışma izin süreleri sona erdiğinde yurtdışından getirilen iş gücü geri gönderilir. Süre aşımı durumunda şirket;

- Ön çalışma izni veya davetiye için 10 iş günü;
- Çalışma izni ve çalışma iznin uzatılması için 3-5 iş günü;
- Çalışma iznin iptali ve kayıt silme, çalışma durum belgesi gün içinde verilir.

2021 tarih ve 106 sayılı Moğolistan Parlamento Kararı ile onaylanan “Yeni Canlandırma Politikası”nın Uygulanmasına İlişkin Eylem Planı çerçevesinde 2015 tarihli 41 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan “Çalışma ücreti alma, imtiyaz ve muafiyet prosedürü”ne 3.8.maddesi olarak “Maden veya petrol sektörü dışındaki diğer sektörlerde faaliyet gösteren bir işletme veya kuruluş, yurt dışından işgücü ve uzman istihdam ederse, konuyla ilgili Kamu İdari Kurumunun teklifi üzerine Çalışmadan sorumlu Kamu İdari Kurumunun kararıyla çalışma ücreti yüzde 50 indirimli uygulanacaktır.” hükmü eklenmiş olup 1 Mart 2022'den itibaren yürürlüğe girmiştir. (2022 tarih ve 80 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile eklenmiştir)¹⁴.

3.2. Oturum Vizesi

Oturum vizesi için başvuru merci, Moğolistan Göç İdaresi'dir (<https://immigration.gov.mn>)¹⁵.

Yabancıların Moğolistan'da çalışacak kişiyi davet etmek için:

1. Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün çalışma izni ile davet için kabul yazısı,
2. Şirketin giriş vizesi talep yazısı (Şirket faaliyetleri ve yabancı işçi davet etme gerekçesi, vize için başvuracağı Diplomatik Misyon veya Konsolosluk belirlenmesi),
3. Şirket sicil belgesi (Daha önce kayıt yaptırmamışsa),
4. En az 6 ay süresi olan pasaport kopyası,
5. Talepte bulunan şirket çalışanın kimlik kartı,
6. Vize izin ücreti,
7. Gerekli durumlarda ek belgeler istenir.

Oturum vizesi başvuru tarihinden itibaren 5 iş gününde, acele başvurular için ise 3 iş gününde verilir ve başvuran tarafa kısa mesajla bildirilir.

Ayrıca, 7585-1882 nolu hattan 09:00-12:00 saatleri arasında bilgi alınabilir.

¹⁴ Moğolistan Bakanlar Kurulu'nun 80 nolu kararı: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16467994402881>

¹⁵ Moğolistan Göç İdaresi, <https://immigration.gov.mn/en/>

Dikkat edilmesi gereken husus: Moğolistan'a giriş yapıldıktan sonra 7 iş günü içerisinde Göç İdaresine gidilerek kayıt işleminin yapılması gerekir.

Yabancıların Moğolistan'a geldikten sonra kayıt işlemi için:

1. Pasaport ve kopyası
2. 3,4x4,5 ebadında vesikalık fotoğraf
3. Kayıt Formu

Kayıt işlemi başvurudan sonra 3 iş gün içinde tamamlanır.

Dikkat edilmesi gereken husus: Moğolistan'a giriş yapıldıktan sonra 21 takvim günü içinde oturma izni alınmalıdır.

Yabancıların Moğolistan'da oturma izni alması için:

1. Moğolistan Ekonomi ve Kalkınma Bakanlığı'ndan alınan yatırımcı olduğuna dair belge,
2. Şirketin oturma izin talep yazısı (Şirket faaliyetleri hakkında geniş bilgi ve yabancı vatandaşa oturma vizesi alma gerekçesi),
3. Pasaport,
4. İkamet edeceği adresin bağlı olduğu muhtarlıktan İkametgâh belgesi,
5. Oturma izni (Talepte bulunan şirket çalışanın çalışma kimlik belgesi veya vekaletname),
6. Parmak izi verilmesi (daha önce verilmiş ise gerekmiyor),
7. Form No:2,
8. 3.5x4.5 ebadında 1 adet vesikalık foto,
9. Pul masrafı ödemesi,
10. Gerekli durumlarda ek belge istenebilir (vergi dairesinden belge).

Dikkat edilmesi gereken husus: Oturma izin talep eden kişi beyan ettiği bilgilerin doğruluğunu ispatlamakla yükümlüdür.

Moğolistan'da oturma izni alma, oturma izni uzatma işlemi 5 iş günü içinde, acil hizmet işlemi 3 iş gününde yapılmaktadır.

Oturum Vize Ücreti: 156.000 MNT

3.3. Giriş Vizesi

Moğolistan'da oturma vizesi olan yabancı vatandaşın bir kerelik, iki kerelik veya çoklu giriş vizesi alması için aşağıdaki belgeler gereklidir:

1. Kurumun resmi yazısı,
2. Yabancı vatandaşın pasaportu.

Vize başvuru tarihinden itibaren 5 iş gününde, acele başvurular için ise 3 iş gününde verilir ve başvuran tarafa kısa mesajla bildirilir.

Vize ücreti¹⁶:

Göç idaresi memurunun onayından sonra aşağıdaki vize ücreti ödemesi yapılır:

¹⁶ <https://old.legalinfo.mn/annex/details/12104?lawid=16843>

- *Bir defalık giriş vizesi* - 50 ABD Doları
- *Çoklu giriş vizesi (6 aylık)* - 60 ABD Doları

Moğolistan Göç İdaresi Ajansı'na erişmek için <https://immigration.gov.mn/> uzantılı adrese tıklayınız.

4. Moğolistan Hakkında Yararlı Olabilecek Diğer Bilgiler

4.1. İdari Birimler ve Bölge

Moğolistan'ın yönetim sistemi Parlamenter demokrasidir. Devlet Büyük Khuralı (Meclis), 126 üyeden oluşur ve üyeler genel seçimle seçilirler. Tüm üyeler 4 yıl görev yapar. Hükümetin başı Başbakanıdır.

Moğolistan idari olarak 21 aimag (vilayet) ve başkente bölünmüştür. Aimag'lar soum(ilçe)'lara ve soum'lar bag(mahalle)'lara bölünür; başkent ise ilçelere (district) ve ilçeler de khoroo(mahalle)'lara ayrılır.

Moğolistan, bölgesel olarak Asya'nın orta kesiminde 41°35"-52°08" enlem ve 87°44" - 119°55" boylam arasında yer alır. Kuzeyde 3.543 km boyunca Rusya ve güneyde 4.709 km boyunca Çin ile komşudur. Moğolistan, 1.564,1 bin kilometrekarelik bir araziden oluşmaktadır. Ülke, batıdan doğuya 2.392 km, kuzeyden güneye ise 1.259 km'dir. Ortalama rakımı 1.580 m, en yüksek noktası batıda yer alan deniz seviyesinden 4.374 m yükseklikteki Huiten dağ zirvesi, en düşük noktası ise doğuda yer alan ve deniz seviyesinden 532 m daha yüksek olan Khokh Nuur gölü çöküntüsüdür. Başkent Ulanbator'un deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 1.350 m olup Moğolistan, dünyanın en büyük 19. ülkesidir.

Moğolistan, dört mevsim sert bir karasal iklime sahiptir. En yüksek rüzgarlar Nisan ve Mayıs aylarında görülür. Ocak en soğuk, Temmuz ise en sıcak aydır.

4.2. Taşımacılıkta Kullanılan Güzergahlar

İki ülke arasındaki kara yolu mesafesi yaklaşık 8 bin km olup kara yolu taşımacılığı ile Moğolistan'a ihracat yapmak isteyen firmalarımız ciddi nakliye maliyetleri ile karşılaşabilmektedir.

Moğolistan, 14.918,7 km'si uluslararası ve ulusal karayolu ağına ait olmak üzere toplam 112.414,2 km karayolu ağına sahiptir. Bunun yüzde 48,5'i veya toplam 7.227,5 km'si asfalttır. Özellikle, karayolu ile yapılan taşımacılıkta ülkenin en önemli uluslararası ana hattı olan Rusya'yı Çin'e bağlayan Altanbulag – Zamiin-Uud güzergahı kullanılmaktadır.

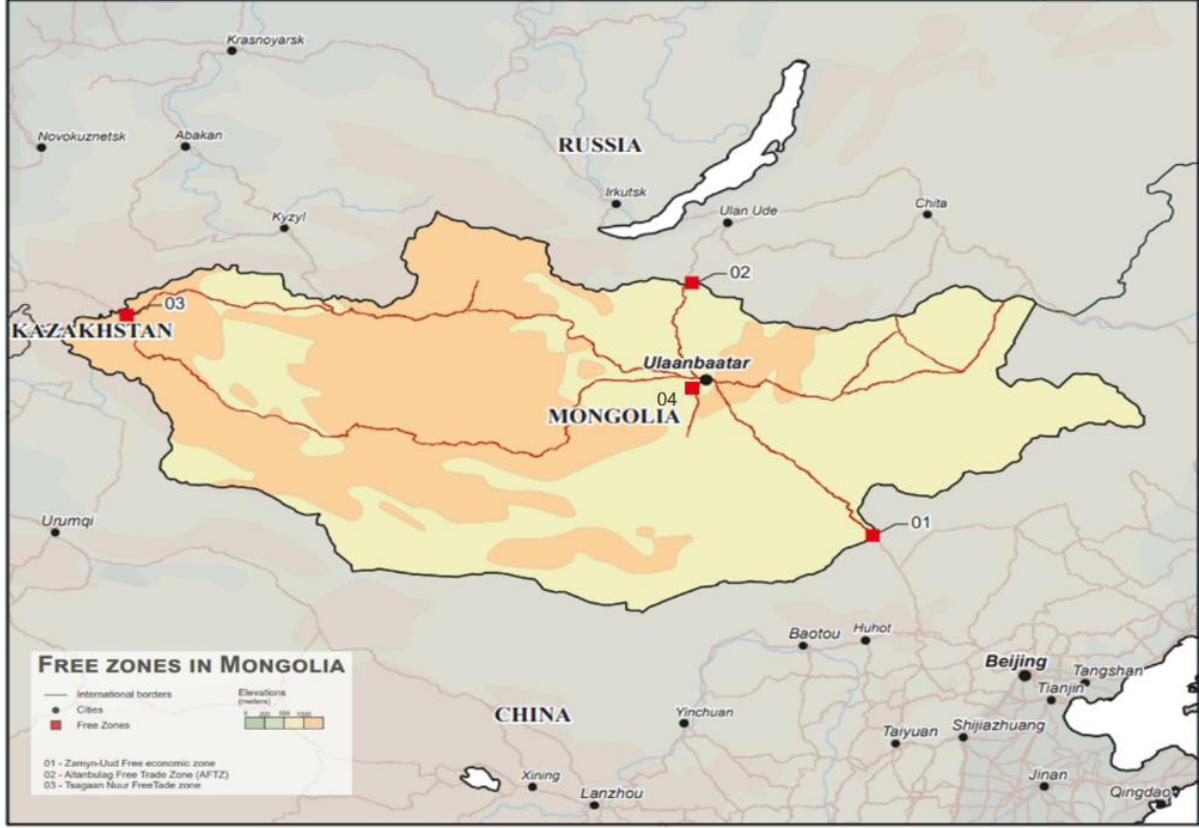
Moğolistan'a ülkemizden kara yolu üzerinden taşımacılık Rusya üzerinden yapılmakta ve yaklaşık 15-20 gün; kış koşullarında ise 30 günü geçebilmektedir. Göreceli olarak daha ucuz maliyetli olan deniz yolu ile ihracatın yapılması durumunda, konteynırlar Çin'in Tiençin (Tianjin) limanına kadar deniz yolu ile Tiençin-Ulanbator arası ise demir yolu ile taşınmakta olup teslimat süresi yaklaşık 60 ila 80 gün sürmektedir. Alternatif bir güzergâh olarak, Rusya'nın Novorossisk limanına kadar deniz yolu sonrasında Ulanbator'a kadar demir yolu (yaklaşık 3-4 hafta bir süre almaktadır) güzergâhı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, Nisan 2021'den itibaren Türkiye Karasu Limanı ve Rusya Port Kavkaz limanı arasında Ro-Ro seferleri başlamıştır.

Bunların yanı sıra Gürcistan'ın Tiflis'teki Serbest Bölgesi'ne karayolu ile getirilen yüklerin vagonlara aktarılarak Rusya üzerinden Moğolistan'a demiryolu üzerinden taşımacılığı yapılabilmektedir.

Diğer taraftan, hava yolu taşımacılığı iki ülke arasındaki en güvenilir ve hızlı taşımacılık olarak karşımıza çıkmaktadır. THY'nin İstanbul-Ulanbator-İstanbul seferleri, 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren

haftada 3 frekans doğrudan, geniş gövdeli, kargo kapasitesi bulunan uçaklarla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Moğolistan'ın MIAT Mongolian Airlines firması, 6 Nisan 2022 tarihinden itibaren Ulanbator-İstanbul-Ulanbator seferlerine başlamış olup 2023 yılı Nisan ayından itibaren seferler haftada 3 gün gerçekleşmektedir. Yaz dönemi olan Haziran – Eylül ayları arası söz konusu frekanslar haftada 4 güne çıkmaktadır.

4.3. Serbest Ticaret Bölgeleri

Moğolistan, 2002 yılında "Serbest Ticaret Bölgeleri Yasasını" kabul ettikten sonra Serbest Ekonomik Bölgeler (SEB) kurmak için çalışmaktadır. Ne yazık ki, bu çabalar şimdiye kadar verimli olmamıştır. Bugün itibariyle, Moğolistan hükümeti tarafından tanıtılan devlet destekli dört Serbest Ticaret Bölgesi (STB) bulunmaktadır. 1) Zamyn Uud SEB, Moğolistan ve Çin arasındaki en büyük ticaret limanında yer alırken, 2) Altanbulag STB, Moğolistan'ın kuzey sınırında Rusya'ya giriş için ana sınır noktasında yer almaktadır. 3) Tsagaannuur STB ise, Çin, Kazakistan, Moğolistan ve Rusya olmak üzere dört ülkenin kavşağında bulunmaktadır. 4) Moğolistan Parlamentosu'nun 7 Nisan 2022 tarihli kararıyla Tuv vilayetinde bulunan Ulanbator'a 53 km mesafedeki Yeni Ulanbator Uluslararası Havalimanı etrafındaki 1.000 hektarlık bir alanda 'Khushig Vadisi Serbest Ekonomik Bölgesi'nin Kurulması' onaylanmıştır.

Diğer taraftan, 21 Ocak 2021 tarihinde ilişkilerin karşılıklı geliştirilmesi amacıyla Türkiye ile Moğolistan arasında Serbest Bölgeler Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

4.4. Para Kullanımı

Moğolistan'ın resmi para birimi Tugrik'tir ve kısaltması MNT'dir. Dış ticarete en yaygın ABD doları kullanılır ve bölge özelliği nedeniyle Çin para birimi Yuan, Rus para birimi Ruble ve Japon para birimi Yen döviz büroları ve bankalarda yaygın olarak alınıp satılır.

Bankacılık sistemi, günümüze hızlı ayak uydurmakta ve kredi kartı, internet bankacılığı, mobil banka uygulamaları halk içinde çok yaygın kullanılmaktadır. Halk arasında taksi kullanımı sonrasında düşük ücretler de dahil olmak üzere ödemeler, mobil bankacılık ile taksicinin banka hesabına havale edilebilmektedir.

İş dünyasında çek kullanılmamaktadır. Ödeme garantisi için şartlı bir banka garantisi kullanılması tavsiye edilir.

4.5. Asgari Ücret

Moğolistan Ulusal Çalışma ve Sosyal Güvenlik Uzlaşma Komitesi'nin kararıyla aylık asgari ücret 660 bin MNT'den %20 artış gerçekleştirilerek 792 bin MNT'ye yükseltilmiş ve düzenlemenin 1 Nisan 2025 tarihinden itibaren uygulanmasına karar verilmiştir.

Ülkenin çalışan nüfusu yaklaşık 1,3 milyon düzeyinde bulunmaktadır

4.6. Kullanılan Lisan

Moğolistan'ın resmi dili, Moğolca'dır. Konuşulan diller; Moğolca %95, Kazakça %5.

4.7. Yerel Saat

Batı Moğolistan Greenwich'e göre 7 saat (GMT +7); Orta ve Doğu Moğolistan ise 8 saat (GMT +8) ileridedir. 2017 yılından bu yana kış saati veya yaz saati uygulamaları gerçekleştirilmemektedir.

4.8. Yerel Ölçü Birimleri

Ülkede metrik sistem kullanılmaktadır.

4.9. Pasaport ve Vize Uygulaması

Umuma Mahsus Pasaport hamilleri 30 gün süreyle vizeden muaftır.

Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport hamilleri 30 gün süreyle vizeden muaftır.

4.10. Resmî Tatiller ve Çalışma Saatleri

Moğolistan'da bazı tatil günleri, ay takvimine göre her yıl değişiklik göstermektedir. 2025 yılı için ulusal resmî tatil günleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 10 Moğolistan'daki resmî tatiller- 2025 yılı

Tarih	Türü	Tatil Adı
01.01.2025	Resmi	Yılbaşı
01-05.03.2025	Dini	Moğol Beyaz Ay Bayramı
08.03.2025	Resmi	Dünya Kadınlar Günü
23.05.2025	Dini	Buda Günü
01.06.2025	Resmi	Anne ve Çocuk Bayramı
11.06.2025	Dini	Büyük Buda Günü
11-15.07.2025	Milli	Milli Bayram- Nadam
21.11.2025	Milli	Cengiz Han'ı Anma Günü
26.11.2025	Milli	Cumhuriyetin İlan Edilme Yıldönümü
29.12.2025	Milli	Bağımsızlık Günü

Ülkedeki ulusal resmî tatiller hakkında bilgi için (<https://publicholidays.asia/mongolia/>) web sitesinden yararlanılabilir.

Her çalışanın çalışma süresine bağlı olarak en az yılda 15 iş günü tatil yapma hakkı vardır. Bankalar, Pazartesi-Cuma günleri 9.00-18.00 arası, Cumartesi ve Pazar günleri ise 9.00-14.00 arası açıktır. Bazı bankaların belirli şubeleri ise 24 saat açıktır.

Resmi Daireler, Pazartesi-Cuma günleri, saat 08.30-17.30 arası çalışmaktadır. Moğolistan'da işyerleri, Pazartesi'den Cuma'ya kadar 9.00-18.00 saatleri arasında çalışmaktadır.

Büyük mağazalarda, süpermarketlerde ve cadde mağazalarında öğle tatili uygulaması yoktur ve daha geç saatlere kadar hizmet verilmektedir. Genelde AVM'lerde (gıda satış yerleri, market, kafeler hariç) kış mevsiminde saat 10.30-21.00 arası, yaz mevsiminde 9.00-22.00 arası hizmet verilmektedir.

4.11. Telefon Kodları

Moğolistan ile telefon ya da faks yoluyla iletişim kurmak için öncelikle uluslararası telefon kodu +976 tuşlandıktan sonra 8 haneli telefon numarası girilir. Ulanbator'un telefon kodu 11 ile başlar.

4.12. Elektrik Akımı

220 volt / 50 Hz

4.13. Ana Bağlantı Noktaları, Tren Hatları ve Denize Erişim

Ana Bağlantı Noktaları: Cengiz Han (Ulanbator Uluslararası Havalimanı), Altanbulag (Selenge şehrindeki Moğolistan-Rusya karayolu sınırı), Sukhbaatar (Moğol-Rus sınırındaki tren istasyonu) ve Zamyn-Uud (Moğol-Çin sınırındaki tren istasyonu), Tsagaannuur (Bayan-Ulgii şehrindeki Moğolistan-Rusya karayolu sınırı)

Tren bağlantıları: Irkutsk, Moskova (Rusya), (Trans-Sibirya Demiryolu), Huhhot ve Pekin (Çin) (Trans-Sibirya Demiryolu)

Deniz erişimi: Tienjin, Çin (1.344 km) Nakhodka, Rusya (4.037 km)

5. Faydalı Linkler

Tablo 11 Moğolistan Mevzuatı- Kanunları

	Kanunlar	Dosya Bağlantısı
1.	Moğolistan Anayasası	İngilizce PDF
2.	Moğolistan Lisans Kanunu	İngilizce PDF
3.	Moğolistan Reklam Kanunu	İngilizce PDF
4.	Moğolistan Kamu İhale Kanunu	İngilizce PDF
5.	Moğolistan Bilgi Şeffaflığı ve Bilgi Hakkı Kanunu	İngilizce PDF
6.	Moğolistan Elektronik İmza Kanunu	İngilizce PDF
7.	Moğolistan Medya Özgürlüğü Kanunu	İngilizce PDF
8.	Moğolistan Devlet Özel Fon Kanunu	İngilizce PDF
9.	Moğolistan Devlet Denetimi ve Teftiş Kanunu	İngilizce PDF
10.	Moğolistan Telif Hakları Kanunu	İngilizce PDF
11.	Moğolistan İmtiyaz Kanunu	İngilizce PDF

12.	Moğolistan Rekabet Kanunu	İngilizce PDF
13.	Moğolistan Yatırım Kanunu	İngilizce PDF Türkçe PDF
14.	Moğolistan İş Kanunu	İngilizce PDF Türkçe PDF
15.	Moğolistan Şirket Kanunu	Moğolca
16.	Moğolistan Sigorta Kanunu	Moğolca
17.	Moğolistan'ın Diğer Mevzuatları	İngilizce

Tablo 12 Faydalı olabilecek linkler

Kurum/Kuruluş	Web Sitesi Linkleri
Ulusal Kalkınma Ajansı	http://nda.gov.mn/ http://en.investmongolia.gov.mn/
Moğolistan Ticaret Bilgi Portalı	https://mongoliatradeportal.gov.mn/
Moğolistan Yatırım Rehberi	https://www.theiguides.org/mongolia
Moğolistan Kamu İhale Sistemi	https://tender.gov.mn/
Moğolistan Ulusal Ticaret ve Sanayi Odası	https://www.mongolchamber.mn/mn/
Moğolistan Merkez Bankası	https://www.mongolbank.mn/eng/
Moğol Gümrüğü	http://www.customs.gov.mn/en/
Moğolistan Ulusal İstatistik Ofisi	http://1212.mn/
Moğolistan İş Konseyi	www.bcmongolia.org
Moğolistan Turizm Birliği	http://www.travelmongolia.org/
Moğolistan Hükümet Uygulama Ajansı Çalışma ve Sosyal Yardım Hizmetleri Genel Müdürlüğü	http://hudulmur-halamj.gov.mn
Moğolistan Göç İdaresi	https://immigration.gov.mn
Moğolistan Devlet Kayıtlar Genel Müdürlüğü, Tüzel Kişilik Kayıt Sistemi	http://opendata.burtgel.gov.mn/les

Tablo 13 Moğolistan Bakanlıklarının web sayfası

Bakanlık	Web Sitesi Linkleri
Çevre ve Turizm Bakanlığı	www.mne.mn
Dışişleri Bakanlığı	www.mfa.gov.mn
Maliye Bakanlığı	www.mof.gov.mn
Adalet ve İçişleri Bakanlığı	www.mojha.gov.mn
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	www.mlsp.gov.mn
Savunma Bakanlığı	www.mod.gov.mn
İnşaat ve Kentsel Kalkınma Bakanlığı	www.mcud.gov.mn
Eğitim, Kültür, Bilim ve Spor Bakanlığı	www.mecss.gov.mn
Maden ve Ağır Sanayi Bakanlığı	www.mmhi.gov.mn
Gıda, Tarım ve Hafif Sanayi Bakanlığı	www.mofa.gov.mn
Enerji Bakanlığı	www.energy.gov.mn
Sağlık bakanlığı	www.mohs.mn
Yol ve Ulaşım Kalkınma Bakanlığı	www.mrtd.gov.mn

Ekonomi ve Kalkınma Bakanlığı	http://www.med.gov.mn
Dijital Kalkınma ve İletişim Bakanlığı	https://mddc.gov.mn/

6. Ulaşılabilecek Hukuki & Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

Şirket kurulumunda yardımcı olabilecek uluslararası ve ulusal firmaların isim ve adres bilgileri aşağıda yer almaktadır.

6.1. Uluslararası Düzeyde Hukuki Danışmanlık Hizmeti Veren Kurumlar

Tablo 14 Uluslararası düzeyde hukuki danışmanlık hizmet veren hukuk büroları

Firma Unvanı	Telefon	Eposta	Web Adresi	Yetkili Adı	Posta Adresi
KPMG Audit LLC	+976 70118101	mmark@kpmg.com	http://www.kpmg.com/mn/en	Mark Erbest +976 89117014	Suite #602, 6th floor, Blue Sky Tower, Peace Avenue 17, Sukhbaatar District, 1 khoroo, Ulaanbaatar 14240, Mongolia
KPMG Tax TMZ LLC	+976 70118101	ggalbadrakh@kpmg.com ddoljindemberel@kpmg.com	http://www.kpmg.com/mn/en	Doljindemberel Baasankhuu +976 99992079	Suite #603, 6th floor, Blue Sky Tower, Peace Avenue 17, Sukhbaatar District, 1 khoroo, Ulaanbaatar 14240, Mongolia
Anderson & Anderson	+976 70119339	anderson.mongolia@anallp.com	www.anallp.com		Suite 1008, 10th Floor Grand Plaza, Enkhtaivan Ave-46 Bayangol District, Ulaanbaatar 16052 Mongolia
GTs Advocates LLP	+976 11331020 ,1133202 0,701310 20	info@dblaw.mn zola.dashnyam@dblaw.mn	www.gtsadvocates.mn https://dblaw.mn/	Zoijargal, Dashnyam	Suite #903-905, Regis Place Tower, Chinggis Avenue – 33/2 15th Khoroo, Khan-Uul District, Ulaanbaatar 17011, Mongolia
Lehman, Lee & Xu Mongolia	+976 11327810 , +976 11331235	mail@lehmanlaw.com jblacklock@lehmanlaw.com	www.lehmanlaw.mn	Jacob Blacklock	Marco Polo Place Jamiyan Gunii Street-5/3, Suite 3-4 Sukhbaatar District-1 Ulaanbaatar-14240 Mongolia
Mahoney Liotta LLC	+976 11325344	jay.liotta@mlmongolia.com info@mlmongolia.com	www.mlmongolia.com	James Liotta	Landmark Building, 7th Floor Chinggis Avenue, P.O. Box 279 Ulaanbaatar-210646A, Mongolia
MDS and Associates LLP	+976 11330048	info@mdsa.mn	www.mdsa.mn	Batbuyan.S	Central tower, Suite 1301, 14200 Ulaanbaatar, Mongolia

Minter Ellison Lawyers	+976 77007780	Sebastiaan.Rosholt @minterellison.co m Dunnaran.Baasank huu@minterellison .com	www.minterellison .com	Sebastian Rosholt Dunnaran Baasankhuu	Suite 612 Level 6 Central Tower 2 Sukhbaatar Square SBD-8 Ulaanbaatar- 14200 Mongolia
Melville Erdenedalai LLP	+976 70128900	contact@melvilled alai.com	www.melvilledalai .com		Suite 8010, Shangri-La Centre, Olympic Street – 19A, SBD 1st khoroo, UB 14241

6.2. Ulusal Düzeyde Hukuki Danışmanlık Hizmeti Veren Hukuk Büroları

Tablo 15 Ulusal düzeyde hukuki danışmanlık hizmet veren hukuk büroları

Hukuk Bürosu Unvanı	Web Sitesi Linkleri
Mongol Advocates Law Firm	http://advocate.mn/en/
Legal Policy LLP	http://www.legal-policy.mn/
Tsets Law Office	http://english.tsetslaw.mn/home.shtml
Ashid Advocates LLP	https://www.ashidadvocates.mn/
Anand Advocates LLP	http://www.anand-advocates.mn/
Veritas Partners LLP	https://veritas.mn
Zaya and Zoloo LLP	http://www.zzlawfirm.mn/
ELC LLP	http://elclawoffice.mn/
Khanlex Partners	https://khanlex.mn/
Diligent Parters LLP	https://www.diligentpartners.mn/
B&P Law Firm	https://bnp.mn/
LRCM	http://lrcm.mn/

Diğer taraftan, söz konusu liste haricinde Moğolistan Barolar Birliği üyesi hukuk firmalarına <https://www.mglbar.mn/firms> uzantılı adresten erişim sağlanabilmektedir.

Moğolistan Barolar Birliği

Tel : +976-70116004

E-posta : info@mglbar.mn

Web : <https://www.mglbar.mn>

7. Faydalı Olabilecek Moğolistan'da Yerleşik Türk Kurumlar

Tablo 16 Faydalı olabilecek Moğolistan'da yerleşik Türk kurumlar

Kurum/Kuruluş	Adres	Telefon	E-posta
T.C. Ulanbator Büyükelçiliği	Türkiye Büyükelçiliği 15160- 0028 Enkhtaivny Caddesi 17 Ulanbator, Moğolistan	+976 11 329 545 +976 11 310 148 +976 11 311 200	embassy.ulaanbaatar @mfa.gov.tr

T.C. Ulanbator Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği	Türkiye Büyükelçiliği Enkhtaivny Caddesi 17 Central Post Office P.O. Box: 1009 Ulanbator, Moğolistan	+976 11 330 173	ulanbator@ticaret.gov.tr
TİKA – Moğolistan Ulanbator Program Koordinasyon Ofisi	Sukhbaatar Meydanı -1, Bodi Tsamhag, kat 6, No:601 Ulanbator, Moğolistan	+976 11 321 278 +976 11 310 514	ulanbator@tika.gov.tr
THY – Moğolistan Ofisi	JJ tower 1st floor Ulanbator, Moğolistan	+976 70146161	ubnsales@thy.com

T.C. Ulanbator Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

*Türkiye Büyükelçiliği Enkhtaivny Caddesi 17
Central Post Office P.O. Box: 1009
Ulanbator Moğolistan*

*Tel: +976 11 330 173
E-posta: ulanbator@ticaret.gov.tr*

Kadir Ceryan Ticaret Müşaviri
Tel: 0312 204 81 60

Tserendulam Zorigt Müşavirlik Sekreteri
Tel: 0312 204 82 60